

DINAS PENDIDIKAN
PROVINSI JAWA TIMUR

SEKKAR ASSRÈ 3

Pangajhârân Bhasa Madhurâ
Ka'angghuy Moréd SD/MI Kellas 3

3

Adhâsar Pergub No. 19 Taon 2014
Muatan Lokal Bahasa Daerah Madura

Pangajhârân Bhâsa Madhurâ

SEKKAR ASSRÈ 3

Ka'angghuy Morèd SD/MI Kellas 3

Pangangghit:

Isya Sayunani, S.Pd

Drs. H. Muakkam

Abdul Gani, M.Pd

Rusliy, M.Pd

Moh. Hafid Effendy, M.Pd

H.M. Dradjid, BA

Zaini,S.Pd

Sulaiman Sadik

Drs. Bambang Hartono Hamzah

H. Sastro

Siti Fatimah, M.Pd

Moch.Mi'rod Wiranto S.Pd SD

Penelaah:

Prof. Dr. H. A. Syukur Ghazali, M.Pd.

Penyelia:

Drs. H. Heru Asri Poernomo, M.Si., M.Pd.

ISBN 978-602-404-021-5 (no. jil. Lengkap)

ISBN 978-602-404-024-6 (jil. 3)

Prakata

Kepala Dinas Pendidikan Provinsi Jawa Timur

Assalamu'alaikum Wr. Wb.

Bahasa Madura termasuk bahasa daerah yang digunakan di sekitar masyarakat Madura atau daerah tapal kuda yang telah dipelihara dengan baik oleh penuturnya, hal ini patut dihargai dan dipelihara karena bahasa daerah ini merupakan salah satu kebudayaan.

Seminar bahasa daerah di Yogyakarta menentukan bahwa bahasa daerah termasuk bahasa yang besar penuturnya dan mempunyai tradisi sastra. Insya Allah bahasa Madura memenuhi pada ketentuan tersebut. Sebab yang menggunakan bahasa Madura penuturnya kurang lebih sepuluh juta orang termasuk semua yang ada di Madura dan anak cucu Madura yang ada di pesisir timur dan pesisir utara Madura. Selain itu, sastra Madura sudah terdengar baik di pulau Madura maupun di luar Madura, baik sastra lisan atau tulisan. Oleh karena itu, untuk memelihara dan melestarikan demi kemajuan bahasa daerah sangat perlu pedoman ejaan yang baku, tata bahasa, penelitian bahasa dan sastra, serta penuntun bahasa dengan ikhtiar yang lain.

Buku Sekkar Assrè ini sangat baik digunakan di SD/MI. Semoga buku Sekkar Assrè ini bisa digunakan di pulau Madura dan di sekitar pulau Madura serta bisa digunakan oleh orang Madura yang ada di pesisir timur dan pesisir utara Madura. Semoga Allah yang Maha Kuasa dan Maha Pengasih memberikan keberkahan dan ridho-Nya kepada buku pelajaran ini, sehingga bisa tumbuh dan berkembang pemakai bahasa daerah Madura sesuai dengan harapan kita semua. Amin.

Wassalamu'alaikum Wr.Wb.

Surabaya, Agustus 2016
Kepala Dinas Pendidikan
Provinsi Jawa Timur

Dr. SAIFUL RACHMAN, MM., M.Pd.
Pembina Utama Madya
NIP. 19590503 198503 1 018

Dhâdhabuwân Kepala Dinas Pendidikan Provinsi Jawa Timur

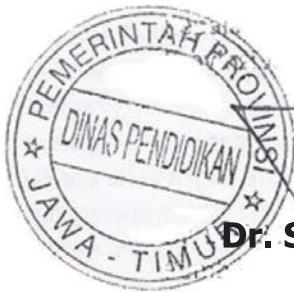
Assalamu'alaikum Wr.Wb.

Bhâsa Madhurâ tamaso' bhâsa dâera sè èghuna'aghi mènangka parab hut lâng-saghulung è dâlem masyarakat sarta èpertè kalabân saè sareng ra'yattèpon, bhâdhi èyarghâi tor èpèyara amarghâ bhâsa ɖaèra ghâpanèka aropa'aghi sala sèttong kabhudhâjân Madhurâ. Seminar bhâsa ɖaèra è Jukjâ, nantowaghi jhâ' bhâsa ɖaèra sè kabilâng rajâ manabi ghungghungnga orèng sè aghuna'aghi bânnya' sarta aghâdhuwân tradisi sastra. Insya Allah bhâsa Madhurâ nyokopè dâ' ɖuwâ' katantowan bhuru. Sè sapanèka sabâb sè aghuna'aghi bhâsa Madhurâ langkong ɖâri sapolo juta orèng, sadhâjâ sè bâdâ è Polo Madhurâ sareng na' Poto Madhurâ sè bâdâ è pasèsèr tèmor sareng dâjâ è Jhâbâ Tèmor.

Jhughân sastra Madhurâ ampon kaonang saè sastra lèsan otabâ sastra tolèssèpon. Ka'angghuy maɖâpa' dâ' ka maksod pamèyara'an, pamertè, sareng ka'angghuy kamajhuwânnèpon, ghi' sanget marlowaghi bâdâna pandhuman èjhâ'ân sè baku, paramasastra, panalèktèghân bhâsa sareng sastra, panonton bhâsa sareng èhtèyar laènnèpon. Buku Pangajhârân SEKKAR ASSRÈ ka'dinto saè manabi èghuna'aghi neng Sekola'an-sakola'an è aghuna'aghi bhâsa Madhurâ.

Malar moghâ buku SEKKAR ASSRÈ ka'dinto bisa èghuna'aghiyâ è Polo Madhurâ sareng lo-polo laènnèpon sè bâdâ è sakobhengnga Polo Madhurâ sareng sadhâjâ orèng Madhurâ sè bâdâ è pasèsèr tèmor sareng dâjâ è Jhâbâ Tèmor. Jhughân malar moghâ Ghustè Allah Sè Maha Bellâs tor Asè aparènga karidâ'ân sareng kabherkadâhân, dâ' buku ka' dinto sarta èparèngana jhurbhu tor ɖhuluk kantos andhâddhiyaghi parab hut pangajhârân bhâsa Madhurâ sè abhunga'aghi.

Wassalamualaikum Wr. Wb.

Sorbâjâ, Agustus 2016
Kepala Dinas Pendidikan
Provinsi Jawa Timur

Dr. SAIFUL RACHMAN, MM., M.Pd.
Pembina Utama Madya
NIP. 19590503 198503 1 018

PYATORAN PANGANGGHIT

Sapèsan amojhi sokkor dâ' Allah sè Amorbâ Jhâghât, buku " SEKKAR ASSRÈ 3" ampon lastarè è eccap.

Buku ka'dinto èkaparlo mongghu morèd SD/Mi, akor sareng kurikulum 2013 sè ampon bâdâ è Pergub no. 19 taon 2014. Pramèla dâri ka'dinto èso'on dâ' sadhâjâ ghuru sè molang neng SD/Mi ngakorraghi dâ' sadhâjâ pandhuman sè ampon ètantowaghi neng Kurikulum kasebbut.

Tanto bisaos neng buku ka'dinto bâdâ pan-saponapan parkara sè korang sondhuk mongghu pamangghi para ghuru. Pangangghit ampon atarèka masamporna'a èssèna buku ka'dinto, namong sadhâjâna tabâtes dâ' kamampowan sè èsandhâng pangangghit.

Tambâ'an pamangghi dâri para ghuru ngambri sampornana buku ka'dinto, pangangghit mator sakalangkong.

PYATORAN PENYELIA

Kabiddhân kaulâ mojhi sokkor dâ' Allah Sè Maha aghung, amargħâ buku Pangajhârân Bhâsa Ɗaerah Madhurâ sè abhul-ombhul SEKKAR ASSRÈ ampon lastarè èpaterbi'.

Buku pangajhârân ka'dinto èsoson ka'angghuy ma-loma dâ' sadhâjâ morèd sè alâng-saghulung sareng bhâsa Madhurâ rè-sa'arèna. Bhâb ka'dinto sanget rajâ ghunana ka'angghuy mertè bhuḍhâjâ Madhurâ, sabâb bhâsa ka'dinto mènangka bâi' dâlemma bhuḍâjâ. Manabi sadhâjâ ngangoðâdhân ta' angghâðhuwi ghuli enneng akadhi sè kasebbhut, madhâ'â rogina orèng Madhurâ.

Buku ka'dinto lastarè lèbât lalampa'an sè cokop abit, jhughâ bhinareng ka'addhrenganna para Pangangghit sè ta' cokbâ asabbhil kantos lastarè, akor sareng ngen-angen sè èkamaksod. Pan-saponapan papangghiyân ampon è bâdâ'âghi ka'angghuy ngaollè ngen-angenna kaulâ Panjhennengangan sadhâjâ. Dhâsar panyosonan buku pangajhârân panèka :Pergub nomer 19 taon 2014 terbi' tangghâl 03 April 2014.

Nyoson buku pangajhârân ka'dinto sakalangkong bânnya' alangan sareng sangghâ roghina, è antarana amanca bârnana *logat/dialèk* sareng èjhâ'ân Madhurâ sè ampon èpaterbi' sareng Balai Bahasa Jhâbâ Tèmor taon 2011. Nangèng, dâri addrengga para pangangghit, alhamdulillah sadhâjâna bisa kalampan kalabân saè. Saka'dinto pamator, mator sakalangkong.

Èssèna Buku

Pyatoran Pangangghit	v
Pyatoran Penyelia/ Penyelaras.....	vi
Pyatoran Kakandiknas Provinsi Jatim	vi

SEMESTER 1

Pangajhârân 1 Tema : Sayangi Hewan Dan Tumbuhan Sekitar	1
Pangajhârân 2 Tema: Pengalaman Yang Mengesankan.....	16
Pangajhârân 3 Tema : Mengenal Cuaca Dan Musim.....	33
Pangajhârân 4 Tema : Alam Semesta.....	45

SEMESTER 2

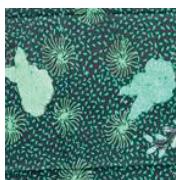
Pangajhârân 5 Tema : Mari Kita Hemat Energi Untuk Masa Depan....	63
Pangajhârân 6 Tema: Mari Kita Bermain Dan Berolah Raga.....	83
Pangajhârân 7 Tema : Benda, Binatang Dan Tanaman Di Sekitarku...	97
Daftar Pustaka	112

Semester 1

Pangajhârân

1

Sayangi Hewan dan Tumbuhan Sekitar

Neng è sakobhengnga bengkona bâ'na bânnya' tamennan otabâ bu-tombuwân. Bâdâ sè rajâ, bâdâ sè kènè'. Tombuwân jârèya sangajâ è tamen, tapè sè tombu dhibi' iyâ bâdâ kèya. Tombuwân sè sangajâ è tamen polana èkaparlo kembhângnga sè èndhâ, bâdâ sè polana bârnana dâunna sè èndhâ, bân bâdâ sè polana buwâna.

Salaèn dâri jârèya tantona bâdâ sè ngobu kèbân, bâdâ mano', ajâm, embi', bân salaènna. Kèbân jârèya è obu polana, buluna èndhâ, bâdâ sè polana monyèna èndhâ, bâdâ sè polana dhâghingnga bân samacemma.

Taowa bâ'na macemma kèbân bân tamennan sè bâdâ è sakobhengnga bengkona bâ'na?

KOMPETENSI DASAR

- 3.1 Mengenai, memahami, dan mengidentifikasi teks cerita secara lisan dan tulis.
- 4.1 Membaca lancar bentuk teks cerita sederhana dengan memperhatikan pelafalan dan intonasi.

INDIKATOR

- 3.1.1 Mengidentifikasi unsur-unsur teks cerita .

Bâburughân Beccè'

Orèng odi' rëya kodhuna andi'
panganèsér dâ' sakabbhinna mahlok.
makhlok sè aropa kèbân otabâ dâ'
mahlok tombuwân bân salaènna.

1. Lalampa'an!

Ngobu ajâm

Bhudin ngobu ajâm. Dâ'-adâ'na coma mellè duwâ'. Lakè' bân binè'. Satèya la atellor. So Bhudin èpaèrrem. Tello mènggu abiddhâ teddhâs. Teddhâs bâllu' mègghi'.

Cè' lèburrâ thok-kothogghâ. Sabbhân arè èpakanè. Pakanna bu'u bân jhâghung.

Bhudin cè' paratènna ka ajâmma. Salwa alè'na Bhudin iyâ nolongè makanè. Kandhângnga sabbhân lagghu èbhersè'è. Mon kandhângnga bhersè, ta' ghâmpang ècapo' panyakèt. Mon sèyang èlombhâr. Dhing malèm maso' ka kandhângnga. Pa'na Bhudin so bu'na Bhudin senneng kèya. Dhâbuna "kanèserrè kèbân rèya!"

Jhâjhârbâ'ân

Neng teks carèta bâdâ unsur-unsur carèta, è antarana iyâ arèya :

1. Tèma

Tèma rèya èssèna carèta.

2. Tokoh

Tokoh rèya bisa manossa, bisa kèbân, sè bâdâ dâlem carèta.

3. Sèpaddhâ/bâtegghâ tokoh (=penokohan BI)

Bâtek sè kodhu èkalako bi' tokoh carèta. Bâdâ bâtek sabbhâr, bâtek jhujhur, bâtek bhengngès, bâtek dhengghi, bân salaènna.

4. Alur

Alur rèya jhâlânna carèta dâri carèta ghi' bhuru molaè sampè' carèta jârèya marè.

5. Latar

Iyâ arèya kennengnganna dhâddhina carèta, otabâ bâkto kadhâddhiyânna carèta.

Pakon 1.1

Bâca bâca'an è attas, jâwâb pètanya rèya !

1. Sapa sè ngobu ajâm ?

.....

2. Mon maèrrem tellorra ajâm, bârâmpa abiddhâ ?

.....

3. Sapa sè nolongè arabât ajâmma Bhudin ?

.....

4. Arapa kandhângna ajâmma Bhudin ma' parlo èbhersè'è
sabbhân arè?

.....

5. Bârâmma dhabuna pa'na Bhudin bân bu'na Bhudin ?

.....

Ca'-oca' sèmalarat :

1. Ngobu = mèyara

2. Èpaèrrem = tellorra ajâm sè èyerremmè korbhina

3. Teđdhâs = tellorra sè èyerremmè dhâddhi buđu'

4. Èlombhâr = nyarè pakan dhibi' kalowar dâri kandhângna

5. Paratèn = bhâjheng ngarabât

Neng bâca'an è attas sè abhul-ombhul " ngobu ajâm ", salaènna
èkaparlo tellorra, jhughân èkaparlo dhâghingnga èkajhuko'.

Salaènna ajâm, kèbân laèn jhughân bânnya' èyobu orèng.

Pakon 1.2

Bân-kèbân rèya, èyobu orèng èkaparlo apana ?

1. Mano' kèteoran èkaparlo apana ?

.....

2. Ètèk èkaparlo apana ?

.....

3. Ajâm èkaparlo apana ?

.....

4. Embi' èkaparlo apana?

.....

5. Sapè èkaparlo apana ?

.....

INDIKATOR:

3.1.2 Mengidentifikasi pokok-pokok teks cerita.

2

Lalampa'an!

Dâlem carèta opamana neng dhungngèng, otabâ carètana na'-kana' arèya bâdâ alur / jhâlânna carèta. Dâri adâ' kantos carètana marè. Ka'angghuy ngataowè èssèna carèta bâ'na kodhu maca patètè carètana, otabâ ngèdingngaghi carètana pateppa'.

Bâca patètè !

Men-tamenanna pa'na Bhudin

È pamengkangnga pa'na Bhudin bânnya' bu-tombuwânna. Bâdâ sè ètamen è tana, bâdâ sè ètamen neng eppot. Sè ètamen è tana: pao, bhâlimbhing, jherruk, gheqqhâng, katès, cabbhi, sérè, malathè.

Sè ètamen neng eppot cem-macemma petthèdhân : asoka, mabâr, sri rejekki, kamboja. Salwa cè' sennengnga ngarabât petthèddhânnna. Mon ta' ojân sabbhân arè èsèram. Kèbân parlo èpakanè, bu-tombuwân parlo èsèram. Bu-tombuwân parlo èkanèserrè këya.

Ca'-oca' sèmalarat :

1. Pamengkang : tana sè è bingkèngnga otabâ è tambhing sèsèna compo'.
2. Eppot : bhârâng aropa bâdjhâ èkaghâbây dâri kaju, tana otabâ plastik kaangghuy namen bhâng-kembhâng.
3. Petthèdhân : bhâng-kembhâng dâlem pot.

Pakon 1.3

Jâwâb pètanya è bâbâ rèya!

1. È bengkona bâ'na ngobu apa'an?
2. Dâri sabânnya'na bu-obuwân sè èyobu bâ'na apa bâdâ sè palèng èkasennengngè?
3. Mon bâdâ, sebbhuttaffi nyamana bu-tombuwân sè bâdâ è pamengkangnga bâ'na sè tombu è tana!
4. Mon bâ'na namen sèrè, èkaparlo apana bân kaangghuy apa?
5. Mon è pakarangnganna bâ'na namen ghejjhâng, tanya'aghi ka eppa' èbhuna, ghejjhâng apa nyamana?

Pakon 1.4

Jhâjhâl sarè pokô'-pokô'na bâca'an è attas, tolès è buku tolëssa!

Parlo è kaonèngè!

No.	Bhâsa enja' iyâ	Bhâsa èngghi bhunten
1.	Oca'na	Dhâbuna / atorra
2.	Colo'	Lèsan
3.	Jhilâ	Èlat
4.	Cangkèm	Dhâgu
5.	Lè'èr	Ghulu
6.	Lengngen	Ghulungan
7.	Tanang	Asta
8.	Ghârighi'	Rajhungan
9.	Koko	Ka-naka
10.	Bhâu	Tèmbhângan

Pakon 1.5

Jhâjhâl ca'-oca' è bâbâ rèya athokkaghi bân bhâsa èngghi bhuntenna!

1. Cangkèm	a. Ka-naka
2. Lè'èr	b. Asta
3. Colo'	c. Tèmbhângan
4. Lengngen	d. Rajhungan
5. Bhâu	e. Ghulu

6. Tanang	f. Ghulungan
7. Koko	g. Dhâbuna
8. Ghârighi'	h. Dhâgu
9. Jhilâ	i. Lèsan
10. Oca'na	j. Èlat

INDIKATOR:

3.1.3 Menjelaskan isi teks cerita

3

Lalampa'an!

Carana ajhârbâ'aghi èssèna carèta, bâ'na kodhu maca carètana patètè. Bân kodhu jhâ' sakalèyan pamacana. Li-bali sampè' bâ'na paham, ngartè dâ' èssèna carèta ghellâ'. Pas tolès è bukuna. Bisa ngangghuy bhâsana bâ'na dhibi'.

Pakon 1.6

**Mara carèta è bâbâ rèya carèta'aghi polè mènorot
bhâsana bâ'na dhibi'. Pas tolès neng buku cateddhânnna!
Bâca patètè ghâllu!**

Ngobu ajâm

Bhudin ngobu ajâm. Dâ'-adâ'na coma mellè ɖuwâ'. Lakè' bân binè'. Satèya la atellor. So Bhudin èpaerrem. Tello mènggu abiddhâ teɖdhâs. Teɖdhâs bâllu' mègghi'.

Cè' lèburrâ thok-kothogghâ. Sabbhân arè èpakanè. Pakanna bu'u bân jhâghung.

Bhudin cè' paratènna ka ajâmma. Salwa alèna Bhudin iyâ nolongè makanè. Kandhângnga sabbhân lagghu èbhersè'è. Mon kandhângnga bhersè, ta' ghâmpang ècapo' panyakèt. Mon sèyang èlombhâr. Dhing malèm maso' ka kandhângnga. Pa' Bhudin so bu' Bhudin senneng kèya. Dhâbuna" kanèserrè kèbân rèya!

INDIKATOR:

4.1.1 Membaca lancar teks cerita.

4. Lalampa'an!

Maca lancar teks carèta pangaterrona na'-kana' kabbhi.
Sopajâ lancar pamacana bâ'na kodhu pabhâjheng maca buku.
Lanhâng pandâ'na sowara bân ranyèngnga sowara jhâ' kaloppaè.
Pangocabhânnna keccap kodhu terrang. Neng bhâsa Madhurâ
bâdâ vokal tajhem bân vokal alos. Bâdâ konsonan alos
dhâmmang bân konsonan alos berrâ'. Dhâddhi pangocabhân
keccap kodhu jhârna'.

Pakon 1.7

Bâca patètè bâca'an è bâbâ rèya kalabân jhârna'!

Bhâjheng alako

Sabbhân arè sabellunna mangkat dâ' sakola'an, Bhudin bân Salwa nolongè rèng towana. Apa'an sè èlakonè ? Asapowan, makanè ajâm bân nyèram men-tamennan. Bariyâ sabbhân arè.

Roma, ampèr, bân tanèyan kodhu bherse. Kabhersèyan parlo kaangghuy kasèhadhân.

Makanè ajâm sè èkorong rèya wâjib. Tapè mon sè èlombhâr ghi' bisa nyarè pakan dhibi'. Ajâm, bâriyâ këya kèbân sè laèn, parlo èkanèserrè. Tamennan, bi-lebbi mon bâkto nèmor kodhu èsèram. Nyèram bu-tombuwân andi' artè aberri' ngakan. Apa polè tamennan sè èyobu è dâlem eppot.

Poko'na kèbân bân bu-tombuwân rèya kodhu èkanèserrè.

INDIKATOR:

- 4.1.2 Mengartikulasi bunyi bahasa daerah yang di anggap sulit.

5

Lalampa'an!

Oca' sè aghândhu' vokal a tajhem

a : sala, rata, kala, mata.

Oca' sè aghândhu' vokal a alos

â : bâdâ, jhâghâ, ghâjhâ.

Oca' sè aghândhu' vokal è tajhem

è : èntar, èlmo, kènè', sèyang, mènta.

Oca' sè aghândhu' vokal e (vokal buwi)

e : berrâ', berka', keđdhâng, gheddhung.

Pakon 1.8

Jhâjhâl sarè ca'-oca' sè aghânđhu' vokal /a/ tajhem bân /a/ alos, vokal /è/ bân /e/ sè bâđâ è dâlem bâcâ'an è attas!

Parlo è kaonèngè!

No.	Bhâsa ènja' iyâ	Bhâsa èngghi bhunten
1.	sèngko'	kaulâ
2.	bâ'na	sampèyan
3.	marè	lastarè
4.	iyâ	èngghi
5.	ènjâ'	bhunten
6.	satèya	samangkèn
7.	apa	ponapa
8.	bârâmpa	saponapa
9.	dîmma	ka'dîmma
10.	sapa	pasèra

Pakon 1.9

Bhâsa'aghi èngghi bhunten!

1. Sèngko' ngakan.
2. Sapa jârèya.
3. È dîmma èbhuna?
4. Bârâmpa arghâna bukuna?
5. Satèya pokol 8 lagghu.

Uji Kompetensi 1

A. Pèle jâwâbhân sè palèng bhender !

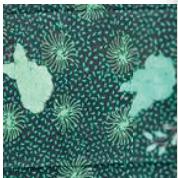
1. Apa sè èyobu Bhudin?
 - a. Mano'
 - b. Sapè
 - c. Ajâm
 - d. Dhârâ
2. Tamennan sè ètamen neng eppot, iyâ arèya :
 - a. Asoka, mawar, sri rejekki
 - b. Pao, bâlimbhing, jherruk
 - c. Gheddhâng, katès, cabbhi
 - d. Sèrè, malathè, kamboja
3. Jhâlâンna carèta, dâri carèta ghi' bhuru èmolaè sampè' carètana marè, ènyamaè :
 - a. Tokoh
 - b. Latar
 - c. Bâtek
 - d. Alur
4. Mon ngobu sapè, èkaparlo apana?
 - a. Tellor bân dhâghingnga
 - b. Tellorra
 - c. Dhâghingnga
 - d. Monyèna
5. Tanangnga kotor kabbhi. Apa bhâsa èngghi bhuntenna oca' tanang?
 - a. Rajhungan
 - b. Asta
 - c. Ka-naka
 - d. Èlat

B. Jâwâb kalabân jhârna'!

1. Sebbhuttaghi *unsur-unsurra teks carèta!*
2. Bârâmma carana ngataowè jhâlânna carèta!
3. Jhâjhâl nyarè ca'-oca' sè aghândhu' vokal a tajhem, 5
mègghi'!
4. Bhâsa'aghi èngghi bhunten! Apa bâ'na la marè ajhâr?
5. Apa bhâsa èngghi bhuntenna oca' rèya!
 - a. Sèngko'.
 - b. Satèya.
 - c. Marè.

Pangajhârân ^ ^ 2

Pengalaman yang Mengesankan

Asal ghâmbhâr <http://gambarterbaru.com/gambar-kartun-anak-sekolah.htm>

Bâburughân beccè'.

Bhâjheng asakola, pabhâjheng ajhâr maca bân nolès sopajâ dhâddhi orèng pènter, aghuna ka orèng laèn.

Bâ'na bhâjheng asakola, otabâ abhânto orèng towana è bengko, otabâ alalakon laènna sè pakon dâri ghuruna èsakola'an, bân salaènna, jârèya kabbhi bhâkal aghuna mongghu dâ' bâ'na. Bâ'na bhâkal ngaollè pangajhârân otabâ pangalaman sè èkaparlo paghi' budi arè. Mèlana bâ'na pabhâjheng abhânto orèng towana, ngalakonè pakonna ghuru, pabânnya' maca buku kantos bâ'na ngaollè pangajhârân laènna.

INDIKATOR:

3.2.1 Menjelaskan struktur teks laporan hasil observasi sederhana.

1**Lalampa'an****Bâca Patètè !****Nalèktèghi Perpustakaan**

È sakola'anna Bhudin bâdâ perpustaka'anna. Na'-kana' kellas tello' sakanca'anna Bhudin bân dâri kellas laènna dhing laoddhân bânnya' èntar ka perpustakaan.

Bâdâ sè maca bâdâ sè ngènjhâma bâdâ polè sè mabâliyâ. Mon ngènjhâm samènggu kodhu pabâli. Bukuna acem-macem, bâdâ kamus, buku aghâma, buku bhâsa Indonesia, matematika, PKN, IPS, IPA, bân buku pangajhârân laènna. Bâdâ kèya buku-buku carèta, majalah bân buletin. Sè èkennèng tèro dâri èssèna

perpustakaan iyâ arèya carana nyabâ' buku, cè' rèjhângnga. Bhân-sabbhân buku neng è bhân-sabbhân erra' buku èpasangè nyama. Dhâddhi na'-kana' sè parlo ghâmpang nojjhu ka erra' ghella'.

Ghuru sè ajâgâ nga'-masènga' nomer sèttong ta' ollè kan-ngakan è dâlem perpustakaan. Nomer ɖuwâ' mon ngènghâm mabâlina ta' ollè tellat.

Oca' sèmalarat :

1. Perpustakaan = kennenganna buku sè bâdâ è sakola'an
2. Cè' rèjhângnga = sabâ'ânnna noro' atoran
3. Nojjhu = jhujhuk
4. Erra' = kennenganganna nyabâ' buku
5. Nga'-masènga' = co-macco malaè

Jhâjhârbâ'an :

Struktur teks laporan hasèlla observasi :

1. Pamokka'
Aèssè jhâjhârbâ'ân *obyek* sè ètalèktèkghi.
2. Èssè
Aèssè *deskripsi* bagiyân (èssèna bâgiyân-bâgiyan obyek sè ètalèktèkghi), jhughân bâdâ *deskripsi* manfaat (èssèna kaghuna'anna *obyèk* sè ètalèktèkghi)
3. Panotop
Èssèna pokeddhan dâri laporan hasèlla observasi.

Pakon 2.1

Jâwâb pètanya è bâdâ rèya !

1. È sakola'anna Bhudin apa bâdâ perpustaka'anna ?
2. Perpustaka'an rèya kennengnganna apa ?
3. Bâdâ buku apa'an neng perpustaka'an jârèya?
4. Mon ngènjjhâm buku è perpustaka'an kodhu pabâli palèng abit bârâmpa arè ?
5. Nga'-masènga' apa ghuru sè ajâgâ perpustaka'an dâ' na'-kana'.

Pakon 2.2

Sebbhuttaghi struktur teks laporan hasèlla observasi kalabân jhârna' !

INDIKATOR:

- 3.2.1 Menjelaskan struktur teks laporan hasil observasi sederhana.

2

Lalampa'an!

Èntar *rekreasi / tadabur alam* akantha kellas VI sè la marè ngalakonè UNAS, tarkadħâng mabâdâ *perpisahan* kellas. Bâdâ sè èntar ka Malang, Bali, Yogyakarta, WPL neng Lamongan. Bâdâ kèya sè ghun neng Madhurâ contona ka Lombâng è Songènenp, Camplong è Sampang, *api tak kunjung padam* è Mekkasân. Saellana molè dâri rekreasi, ghuruna aghâbây laporan dâ' kopala sakolana. Laporan rèya èsebbhut ***laporan perjalanan***.

Mon marè ngalakonè panalèktèghâñ otabâ ***pengamatan*** parlo kèya aghâbây laporan. Nyamana laporan hasèll observasi. Morèd nalèktèghi kabâdâ'ânnna perpustakaan, morèd èntar dâ' kennengngan orèng sè aghâbây bhâtèk, atanya carana aghâbây bhâtèk. Arèya conto dâri panalèktèghâñ.

Teks laporan observasi rèya ajhârbâ'âghi bhângon, dħâ-tandħâ otabâ sèpat dâri bhârâng, kèbân, tombuwân, bisa manossa.

Pakon 2.3

Pasamporna okara è bâbâ rèya !

1. Èntar dâ' kennengngan sè nyennengangahi dâ' atè èsambhât
2. Saellana marè UNAS, biyasana red-mored
.....
3. Nalèktèghi perpustaka'an tamaso'
.....
4. Sè ètalèktèghi neng perpustakaan iyâ arèya
.....
5. Samarèna nalèktèghi perpustakaan kodhu abhâdhi
.....

Pakon 2.4

**Jhârbâ'âghi ghâmbhâr è bâbâ rèya kalabân tello' oca' /
okara bhâb laporan observasi ?**

1.

.....

2.

.....

3.
-
-
-
4.
-
-
-
5.
-
-
-

INDIKATOR:

3.2.3 Menjelaskan isi teks laporan hasil observasi sederhana

3

Lalampa'an!

Èssèna teks laporan hasèlla *observasi* aropa *deskripsi bâgiyân* bân *deskripsi* manfaat. *Deskripsi bâgiyân*, ajhârbâ'âghi *obyek* sè ètalèktèghi. Dhinèng *deskripsi manfaat*, ajhârbâ'aghi kaghuna'anna *obyèk* sè ètalèktèghi. Conto neng *obyèk* sapè

Deskripsi bâgiyân :

1. Bâdâ sè abârna coklat, bâdâ sè abârna coklat potè.
2. Bhângonna rajâ, tanđu' duwâ', abunto'.

3. Pakanna rebbhâ.
4. Kèbân sè abuđu'.

Deskripsi manfaat :

1. Abhânto rèng tanè kaangghuy nyaka' otabâ anangghâlâ.
2. Kennèng èkadâhâghâng.
3. Dhâghingnga èpalar èghâbây jhuko'.

Pakon 2.5

Jhâjhâl jhârbâ'âghi ca'-oca' rèya mènorot deskripsi bâgiyân bân deskripsi manfaatdhâ !

1. Ajâm

Deskripsi bâgiyân :

.....

.....

Deskripsi manfaat :

.....

.....

2. Keđdhâng

Deskripsi bâgiyân :

.....

.....

.....

Deskripsi manfaat :

.....
.....
.....

3. Arè'

Deskripsi bâgiyân :

.....
.....
.....

Deskripsi manfaat :

.....
.....
.....

4. Kembhâng malathè

Deskripsi bâgiyân :

.....
.....

Deskripsi manfaat :

.....
.....
.....

5. Ettas sakola'an

Deskripsi bâgiyân :

.....

Deskripsi manfaat :

Pakon 2.6

Pèlè jâwâbhân dâlem kothak sè palèng bhender !

- a. Nyèyor b. Mano' c. Sapatu d. Buku e. Aèng

1. Cuuit ... cuuit ... cuuit, bhâdhânnâ kènè', pakanna ghibighiyân, èsabâ' dâlem korong èkaghâbây bur-lèburân.
2. Kennèng bâca, kennèng tolès, aèssè èlmo pangataowan, èkèbâ ka sakola'an sabbhân arè.
3. Kennèng ènom, kennèng èkatana', kennèng èkapandi, kennèng èkabecco, kennèng èkasèram men-tamennan.
4. Biyasana abârna celleng, èyangghuy è soko, kadhang bâdâ talèna, èyangghuy ka sakola'an.
5. Bhungkana tèngghi, buwâna rajâ kol-bungkol è dâlemma bâdâ aèngnga, bhungkana kennèng ka ghâbây pakakassa bengko.

INDIKATOR:

4.2.1 Menyusun kerangka laporan hasil observasi

4

Lalampa'an!

Carana nyoson *kerangka laporan observasi* :

1. Tantowaghi bhul-ombhullâ.
2. Nyoson okara pamokka'.
3. Soson èssèna laporan (*deskripsi bâgiyân, deskripsi manfaat*) mènorot katerrangan sè bâdâ, tapè ta' abây-ghâbây.
4. Okara panotop.

Pakon 2.7

Jâwâb pètanya è bâbâ rèya!

1. Bilâ laporan observasi èkaghâbây ?

.....

2. Apa sè èkaghâbây dâ'-adâ' dâlem laporan observasi ?

.....

3. Èssèna *laporan observasi* kodhu mènorot katerrangan sè bâdâ. Apa maksoddhâ ?

.....

4. Apa'an sè bisa èkaghâbây *laporan observasi* ?

.....

5. Apa sè èmaksod *deskripsi* bâgiyân bân *deskripsi* manfaat ?

INDIKATOR:

- 4.2.2 Menyusun teks laporan hasil observasi berdasarkan kerangkanya.

5

Lalampa'an!

Mon bâ'na aghâbây *laporan* hasèl *observasi*, sè kodhu tantowaghi ka'adâ' iyâ arèya bhul-ombhullâ. Bân tantowaghi pa-apa sè ètalèktèghiyâ. Mara areng-bhâreng nyoson *laporan hasèl observasi* adhâsar *kerangka*.

Bhul-ombhullâ : kebbhun è sakola'an.

Pamokka' : Sakola'anna Bhudin bâdâ kebbhunna, sè èpantha dhâddhi ennem kothak otabâ ennem kennengngan. Bhân-sabbhân kennengngan èpasra'aggi dâ' kellas bâng-sèbângnga sè èseppowè ghuru. Kellassa Bhudin ollè kothak nomer tello'.

Èssè : Kabâdâ'ân kebbhunna sanget nyennengngaghi, sabâb lakar èpèyara ongghu. Mon kabhenderrân ta' ojhân, sabbhân arè èsèram. Tamennanna kabbhi lakar pađâ jhenno, sabâb to-

bâkto èbhuthok. Èssèna kebbhun sakola'an acem-macem. Bâdâ pettèddhân dâri cem-macem kembhâng kamboja (potè, mèra, konèng), mawâr (potè, mèra towa, mèra ngođâ, konèng), sri rejekki, beras tumpah amacem bârna. Bâdâ kèya pettèddhân dâri cem-macemma TOGA akantha, sèrè, binahong, mahkota dewa, cor ètèk, nèr-mennèran, thèt-cetthèt, temmo èreng, temmo labâk, kumis kucing. Dhinèng petthèdhân cem-macemma palappa, bâdâ jhâi, laos, kèncor, konyè', cabbhi rajâ, cabbhi lètè', bân komangè.

Panotop : Poko'na kebbun sakola'anna Bhudin cè' pernana, cè' lèburrâ. Ru-ghuruna bân rèd-morèddhâ ghutong-rojhung pađâ ghumatè mèyara.

Pakon 2.8

Jhâjhâl satèya aghâbây laporan hasèlla observasi, pèle bhul-umbhullâ è bâbâ rèya !

1. Ghutong- rojhung abhânto korban bânjir.
2. Rekreasi ka pasèsèr Lombâng.
3. Alampa'aggi Maulid Nabi Muhammad S.A.W

INDIKATOR:

4.2.3 Membacakan teks laporan hasil observasi.

6**Lalampa'an!**

È bâkto maca teks laporan hasèl observasi, sowarana bâ'na kodhu paranyèng. Sopajâ è kaèding bân kancana sakellas. Mon bâdâ tandhâ koma kodhu ambu sakejhâ'. Mon bâdâ tandhâ titi' ambu pa'abâk abiddhân. Jhâ' pas paterros, ma'lè kancana ngartè maksod dâri sè èbâca bâ'na.

Jhâjhâl è bâbâ rèya bâca patètè !***Kebbhun sakola'an***

Sakola'anna bhudin lakar cè' pernana. Tanèyan kaangghuy upacara cokop jhembhâr. È budiyân bâdâ lapanganna. Bâdâ këya kebbhunna. Kebbhun sakola'anna sè èpantha dhâddhi ennem kothak otabâ ennem kennengangan. Bhân-sabbhân kennengangan

èpasra'aghi dâ' kellas bâng-sèbâng sè èseppowè ghuru. Kellassa Bhudin ollè kothak nomer tello'.

Kabâdâ'ân kebbhunna sanget nyennengngaghi, sabâb lakar èpèyara ongghu. Mon kabhenderrân ta' ojhân, sabbhân arè èsèram. Tamennanna kabbhi lakar pađâ jhenno, sabâb to-bâkto èbhuthok. Èssèna kebbhun sakola'an acem-macem. Bâdâ petthèddhân dâri cem-macem kembhâng kamboja (potè, mèra, konèng), mabâr (potè, mèra towa, mèra ngodâ, konèng), sri rejekki, beras tumpah amacem bârna. Bâdâ kèya pettèddhân dâri cem-macemma TOGA akantha, sèrè, binahong, mahkota dewa, cor ètèk, nèr-mennèran, thèt-cetthèt, temmo èreng, temmo labâk, kumis kucing. Dhinèng petthèdhân cem-macemma palappa, bâdâ jhâi, laos, kencor, konyè', cabbhi rajâ, cabbhi lètè', bân komangè.

Poko'na kebbun sakola'anna Bhudin cè' pernana, cè' lèburrâ. Ru-ghuruna bân rèd-morèddhâ ghutong-rojhung pađâ ghumatè mèyara.

Pakon 2.9

Mara baca patètè laporan hasèlla observasi è attas !

Pakon 2.10

Èssè'è titi'-titi' è bâbâ rèya!

No.	Ènja' Iyâ	Engghi Enten	Èngghi Bhunten
1.	Sèngko'	Bulâ	Kaulâ
2.	dhika	Sampèyan
3.	Apa	Ponapa
4.	Bârâmpa	Sanapè
5.	Anapè	Aponapa
6.	Satèya	Samangken
7.	Sapa	Sèra
8.	Èdiyâ	Ghuenjâ
9.	Èdissa	Èghuessa
10.	Bâriyâ	Sapanèka

Uji kompetensi 2

Pèlè jâwâbhân sè palèng bhender !

1. Kennengnganna na'-kana' ngènjâm buku è sakola'an, ènyamaè :

 - a. Sakola'an
 - c. Toko
 - b. Perpustakaan
 - d. Kopsis

2. Mon ngènjâm buku palèng abit bârâmpa arè ?

 - a. Sa'arè
 - c. Samènggu
 - b. Sabulân
 - d. Sataon

3. Apa'an èssèna struktur teks laporan observasi ?

 - a. Pamokka'
 - c. Panotop
 - b. Èssè
 - d. Pamokka', èssèna, panotop.

4. Saellana dâteng dâri *rekreasi*, bâ'na kodhu aghâbây laporan, ènyamaè apa laporan jarèya ?

 - a. Laporan *pengamatan*
 - c. *Tekslaporanobservasi*
 - b. Laporan *perjalanan*
 - d. Laporan panalèktèghân

5. Mon maca teks laporan hasèl observasi, sowarana kodhu :

 - a. Paranyèng
 - c. On-laon
 - b. Aèttha'
 - d. Jhâ' asowara

B. Jâwâb pètanya è bâbâ rèya kalabân jhârna'!

1. Sebbhutta^ghi struktur dâri *teks laporan* hasèl *observasi*!
 2. Jhârbâ'âghi ponapa sè èmaksod *laporan* panalèktèghân!
 3. Kadhiponapa carana nyoson *kerangka laporan observasi*!
 4. Bhâsa'aghi engghi enten! Sengko' bân bâ'na sapopo.
 5. Arapa alè'na ma' nanges?

Pangajhârân ^ ^

3

Mengenal Cuaca dan Musim

Asal ghâmbhâr dâri <http://4.bp.blogspot.com>

Bâburughân beccè'.

Bâ'na kodhu ngastètè è bâkto ngâdhebbhi mosèm nambhârâ' salaènna bânjir, tarkaðhâng mosèm panyakèt, akantha sakè tabu'. Mara jâgâ kennengnganna bân sakobhengnga.

Taowa bâ'na mosèm nèmor ?

Taowa bâ'na mosèm nambhârâ'?

Sè èmaksot mosèm nèmor arèya, mosèmma taðâ' ojhân.

Sabhâligghâ mosèm nambhârâ', iyâ arèya mosèm bânnya' ojhân.

Èbâkto mosèm nèmor, tana otabâ sabâ kerrèng korang aèng.

Orèng tanè ta' bisa namen tamennanna. Bânnya' sombher aèng ta' makalowar aèngnga. Mala bânnya' tombuwân sè matè polana korang aèng.

Bâriyâ bâkto mosèm nambhârâ', orèng tanè bisa atatamen. Sobher aèng bânnya' maghili aèng.

Taowa bâ'na apa kérana bhâbhâjâna mosèm nambhârâ' ?

INDIKATOR:

3.3.1 Mengidentifikasi istilah-istilah cuaca dan musim dalam teks cerita

1

Lalampa'an!

BÂCA PATÈTÈ !

Nèmor bân Nambhârâ'

È sèttong bâkto Bhudin è kellas atanya ka ghuruna.

Pètanyana, "Bu, ca'èpon orèng samangkèn panèka nèmor.

Ponapa nèmor panèka, Bu?

O, iyâ satèya lakar kabhenderrân bâkto nèmor. Na'-kana' kabbhi mara èdjingngaghi sèngko' acarèta'a apa sè ètanya'aghi Bhudin.

Neng Indonesia, iyâ tamaso' Madhurâ dâlem sataon rèya bâdâ 2 mosèm iyâ arèya mosèm nèmor bân mosèm nambhârâ'. Mosèm nèmor iya arèya mosèm panas otabâ mosèm kerrèng. Tabâligghâ mosèm nambhârâ' iya arèya mosèm ojhân. Kabâdâ'ân cellep. Dhâddhi pètanyana Bhudin satèya la èjâwâb.

Mon nèmor biyâsana angèn dâri tèmor ka bârâ'. Mon nambhârâ' angèn dâri bârâ' ka tèmor. Kađhâng angènna cè' tanđessâ, èkoca' angèn bârât. Kađhâng bâdâ kajhuwân otabâ bengko sè robbhu ècapo' bhârât. Mon nambhârâ' kađhâng sa'arè bhentèng tađâ' panassa arè, èkoca' rendeng. Mon ondemma langkep pas ojhân dherres, ètoro'è kélap salang pajhendhâr nako'è.

Ghân rèya carètana nèmor bân nambhârâ', satèya laot ghâllu.

Oca' sèmalarat :

1. Nèmor = mosèm panas
2. Nambhârâ' = mosèm ojhân
3. Bhârât = angèn cè' tanđessâ

4. Sa'arè bhentèng = sa'arè ta' bu-ambu
5. Ondemma langkep = ondemma ngacelleng
6. Kèlap = dhâb-keđdhâb
7. Salang pajhendhâr = ghâluđhuk salang papèyar sampè' kopèng palèngpèng
8. Rendeng = ondem tađâ' panassa arè

Pakon 3.1

**Jhâjhâl sarè ca'-oca' cuaca bân mosèm sè bâdâ neng
bâca'an !**

1.
2.
3.
4.
5.

Pakon 3.2

Jâwâb pètanya è bâbâ rèya !

1. Apa sè è maksod mosèm nèmor?

.....

2. Neng Indonesia bâdâ bârâmpa mosèm?

.....

3. Apa sè èmaksod mosèm nambhârâ'?

4. Mon nèmor angènna dâri dimma?

5. Mon nambhârâ' angènna dâri dimma ?

INDIKATOR:

3.3.2 Menjelaskan istilah-istilah cuaca dan musim dalam teks cerita.

2

Lalampa'an!

Ca'-oca' cuaca bân mosèm :

1. Panas = tèra'na arè sè nyengnga'
2. Cellep = hawâ è bâkto marèna ojhân
3. Ojâng = apello
4. Sowap = hawâna panas
5. Angèn kalang busbus = pala' taon
6. Bhârât = angèn talèbât santa'
7. Cuaca = kabâdâ'ân panas cellebbhâ hawa
8. Nèmor = mosèm panas
9. Nambhârâ' = mosèm ojhân

Pakon 3.3

Jâwâb pètanya rèya kalabân bhender !

1. Ondemma langkep, angèn bhârât biyasana para'
2. Rè'-narè' tapè arèna cè'
3. Sanajjhân marè ojhân hawâna
4. Mon nèmor kabbhi orèng arassa'aghilako pay-keppayyan.
5. Tapè dhing la.....sassa'an ta' dhuli kerrèng.
6. Neng Indonesia bâdâ duwâ'
7. Mosèm panas èsebbhut mosèm
8. Mosèm nambhârâ' ènyamaè mosèm

Pakon 3.4

Apa tabhâliggha ca'-oca' è bâbâ rèya !

1. Nèmor ><
2. Cellep ><
3. Sèyang ><
4. Angèn kalang busbus ><
5. Rendeng ><

INDIKATOR:

4.3.1 Menulis cerita kondisi alam

3 Lalampa'an!

Sapa sè tao nèngghu bânjir? Bânjir rèya bâdâ sè ngoca' bâ'â. Biyasana kadhâddhiyânnâ è mosèm ojhân. Tabâligghâ mon la mosèm nèmor bânnya' tana sè kerrèng, men-tamennan èlop korang aèng, è man-nađimman bânnya' orèng aserro kakorangan aèng. Kadhâddhiyan bânjir bân kakerrèngan rèya bisa èkaghâbây karangan. Dâlem nolès karangan jhâ' loppa đhâ-tandhâ baca'anna bân èjhâ'ân sè bhender, iyâ arèya èjhâ'ân 2011.

Pakon 3.5Nokèl ñâri <http://4.bp.blogspot.com>Nokèl ñâri <http://1.bp.blogspot.com>Nokèl ñâri <https://nisarachmatika.files.wordpress.com>Nokèl ñâri <http://dumaipos.co>

1. Tètènè patètè ghâmbhâr è attas !
2. Tolès carèta apa sè bâdâ è bhân-sabbhân ghâmbhâr!
3. Pas papolong ra-okara ghella' padhâddhi paragraf!
4. Jhâ' loppa parèksa ɖhâ-tandhâ bâca'anna, èjhâ'ânnna, tamaso' horop rajâna!

Pakon 3.6

Ghâmbhâr è bâbâ ongroddhâghi ghâllu pateppa' !
Ongrodhân sè teppa' , , bân pas kaghâbây
carèta, jhâ' loppa ɖâlem nolès carèta ɖhâ-tandhâ
bâca'anna bân èjhâ'ânnna sè teppa' ngangghuy èjhâ'ânnna
bhâsa Madhurâ 2011 !

a.

Nokèl dâri <http://yahya29.heck.in>

b.

Nokèl dâri <https://andihatta.files.wordpress.com>

INDIKATOR:

4.3.2 Menceritakan kondisi alam secara lisan

4**Lalampa'an!**

Na'-kana', bâ'na kabbhi tao jhâr-kalènjhâr, ta' iyâ? Bâdâ sè akalènjâr ka tasè', bâdâ ka dhâlemma embana neng dhisa, bâdâ kèya sè èntar ka *kebun binatang*. Notobhân lanjhâng marèna bâ'na dâ' ñimma'a ? Jâr-kalènjârrâ bâ'na jarèya kennèng èkacarèta(èkaghâbây carèta). Dâri molaè pamangkaddhâ, bâkto è jhâlân, tatemmo bân sapa, tatemmo bân apa, to-bâkto sè bâ'na senneng otabâ bâ'na sossa neng jhâlân. Jarèya kennèng èkacarèta ka kancana. Bâkto acarèta jhâ' ru-kabhuru, sowarana sè ranyèng, sopajâ sè ngèdingngaghi ngartè dâ' jhâlân carètana bâ'na.

Pakon 3.7

Carèta'aghi ghâmbhâr è bâbâ rèya mènorot bhâsana bâ'na !

Nokèl dâri <https://cdn.sindonews.net>

Bhâsa enja' iyâ	Bhâsa èngghi bhunten
Apa	Ponapa
Arapa	Aponapa
Sapa	Pasèra
Bilâ	Bilâèpon
Èdimmâ	Èka'dimmâ
Barâmma	Kadhiponapa
Satèya	samangkèn
Kakabbhi	Sadhâjâ
Samarèna	Salastarèna
Saellana	Sa'amponna
Ollè	Kèngèng

Pakon 3.8

Bhâsa'aghi èngghi bhunten!

1. Sèngko' mon ojhân ta' amaèn è lowar.

.....

2. Bhudin ngangghuy jâkèt polana cellep.

.....

3. Satèya la mosèm nèmor.

.....

4. Dâteng asakola Salwa ngakan è dâpor.

5. Bârâmpa bâ'na mellè buku jarèya?

Ujian Kompetensi 3

Pèlè sala sèttong jâwâbhân sè palèng bhender!

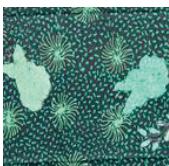
B. Jhâjhâl jâwâb pètanya è bâbâ rèya kalabân jhârna'!

1. Neng Indonesia bâdâ bârâmpa mosèm?
2. Apa manfaaddhâ mosèm nèmor dâ' orèng majâng, orèng tanè?
3. Carèta'aghi kabâdâ'âンna mon mosèm nambhârâ'!
4. Bhâsa'aghi èngghi bhunten! È ñimma rèng tanè anangghâlâ?

Pangajhârân

4

Alam Semesta

Bâburughân beccè'.

Bâdqâna paanabhân rèya kodhu raksa areng-bhâreng ka'angghuy mađateng panghasèlan dâ' daèrana bâ'na.

Bumè rèya kadhâddhiyân dâri bâto otabâ tana bân aèng. Kalamon è bâs-abâssaghi bâdqâna ghunong, tana sè lèbâr, ètombuwi tombuwân kènè' bân rajâ dhâddhi pa'anabhân sè èndhâ. Aèng sè aghili dâri ghunong bennèng ngacernang, tombuwân bârnana ngabhiru, macellep ka mata. Ongghu-ongghu kobâsa Allah sè nyèpta, kantos sadhâjâna makhlok bisa odi' kalabân samporna è dhunnya arèya. Mèlana mara ghutong rojhung mèyara bhumè, tamennan tamen pa teppa', ajjhâ' bân-sarombân mogher kalamon tađâ' parlona.

- 3.4 Mengenal, memahami, dan mengidentifikasi teks puisi tentang alam semester dan penampakannya dengan bantuan guru secara lisan dan tulis.
- 4.4 Membaca indah teks puisi tentang alam semesta dan penampakannya.
- 4.4.3 Menanggapi pembacaan puisi teman

1.

Lalampa'an

Mènorot artèna, puisi rèya ca'-oca' sè èndhâ. Maksod dâri ca'-oca' sè èndhâ rèya ca'-oca' rè-sa'arè sè èyangghuy dâlem kanđhâ rè- arèna opamana: è dâlem laghu tanđu' majâng, *bâđâ oca' ombâ' ngapotè*, ba'na aghâbây ombâ' war-sowaran otabâ ombâ'na lung- saghulung, mon èbâca, orèng sè ngèdingngaghi arassa senneng. Amarghâ aghuna'aghi *majas* (*gaya bahasa*). Sala sèttongnga ca'-oca' parompama'an. Contona bhârâng odi' akaton matè. Bhârâng matè akaton odi'. Robâna rèng binè' rowa raddhin, arèya mon èpadhâddhi okara puisi, *robâna akantha bulân pornama*. Bâđâ polè okara, dâunna nyèyor è capo' angèn aghuli, arèya èyompama'aghi *akantha orèng sè bâ'-kobâ'ân*. Dhinèng oca' metpet maksoddhâ mađâpa'a bânnya' parkara, tapè aghuna'aghi oca' sakonè'. Contona, sèngko' ajhâr sabbhân arè terro pènterra, arèya okarana bisa è petpet / èpasakonè' dhâddhi *ajhâr terro pènterra*. Bisa kèya aghuna'aghi oca' kèysan, saloka, bân okara bhângsalan.

Oca' sèmalarat

Èndhâ : sè ngèdingngaghi arassa senneng/indah (B I)

War-sowaran : monyèna ombâ'

Bulân pornama : bulân tangghâl 15

Majas /gaya bahasa : oca' parompama'an

Pakon 4.1

Jâwâb pètanya è bâbâ rèya !

1. Apa sè èmaksod sareng puisi?

.....

2. Apa puisi aghuna'aghi majas?

.....

3. Puisi ca'-oca'na metpet. Apa maksoddhâ ?

.....

4. Sala sèttong contona majas rèya ca'-oca' parompa'an.

Jhâjhâl berri' contona !

.....

5. Apa bâ'na tao maca puisi ? apa bhul-ombhullâ ?

.....

Pakon 4.2

Corèt sala sèttong jâwâbân sè sala!

1. Puisi rèya bhâsana (èndhâ, lanjhâng).
2. Puisi bhâsana aghuna'aghi (oca' rangkep, oca' parompama'an).
3. Robâna rèng binè' èyompama'aghi akantha (bhumè, bulân).
4. Ca'-oca'na sakonè' èsebbhut kèya (metpet, kelmet).
5. Ombâ'na (bhây-kerbhâyân, bâng-tabângan).

INDIKATOR:

3.4.2 Mengidentifikasi ciri-ciri puisi

2.

Lalampa'an

Puisi andi' dhâ-tandhâ iyâ arèya:

- a. Ca'-oca'na pèlèyan, maksoddhâ ca'-oca'na èndhâ. Mon èbâca arassa senneng ka sè ngèdingngaghi.
- b. Bâdâna ca'-oca' sè amonyè pađâ, maksoddhâ è bhânsabbhân bhiri èpongkasè bi' keccap sè mèbis. Akanthâ keccap lè, rè, nyè, ngè.
- c. Okarana ghâmpang bân kapra. Aropa pangalaman rèsa'arèna.

Bâca puisi rèya patètè !

Mèra Mongghing Tèmor

Ghi' lagghu ajâm pađâ akongko'
Ajhâghâ'ân orèng sè tèdung
Langngè' bârna mèra mongghing tèmor
Tandhâ pa'anabhân molaè sèrdâng
Arè pon molaè nyonar
Rèng tanè pon molaè jhâghâ
Arè' bân landu' è kasandâng
Atatamen ngaollèya hasèl.

Bambang hartono Hs

Pakon 4.3

Jhâjhâl pasamporna okara è bâbâ rèya kalabân jâwâbân sè ella èsandhingaghi !

a. Bhâsana ghâmpang bân kapra	c. Para' sèyang
b. Ca'-oca'na pèlèyan	d. oca'na amonyè pađâ
e. Keccap lè, rè, / nyè, ngè	

1. Mon èbâca arassa senneng ka ngèdingngaghi. Arèya tamaso' dâ' dhâ-tandhâ puisi
2. Bhân-sabbhân bhiri èpongkasè bi' keccap sè mèbis. Arèya tamaso' dâ' dhâ-tandhâ puisi
3. Aropa pangalaman rè-sa'arèna. Tandhâna puisi rèya bhâsana
4. Langngè'na mèra mongging témor, maksoddhâ
5. Neng okarana bâdâ keccap sè mèbis, akantha

Pakon 4.4

Jhâjhâl ca' oca' è bâbâ rèya kaghâbây okara puisi !

1. Ombâ' tasè'.
.....
2. Bhungkana nyèyor ghir sèrèng.
.....
3. Paanabhân neng ghunong.
.....
4. Bulân pornama bân bintangnga.
.....
5. Lop-sorop arè.
.....

INDIKATOR:**3.4.3 Menjelaskan isi puisi****2****Lalampa'an**

Puisi dâlem sèttong paddhâ andheggħâ, aghândhu' sèttong maksod. Mon bâ'na nolès puisi bisa aëssè kalakowan rè-sa'arèna akantha *embi'na ngakan rebbhâ ghurumowan. Rebbhâ ngabhiru, sapèna buru.* Dħinèng ngartè'è puisi otabâ ajhârbâ'aghi èssèna puisi reya ghâmpang. Sabâb bhâsana puisi rèya bhâsa rè-sa'arè. Ghun parlo pasegħħut maca puisi bân segħħut latèyan ngartè'è puisi, jhâ' pacokbâ.

Dalem puisi bâdâ okara *saghârâna ngamok, sakobhengnga èsoðhuk,arèya bisa èyartè'è kadħaddhiyān lènħu neng tasè'. Oca' laènna tasè' iyâ arèya sagħâra, ombâ'na sampè' ka dhârât, tènġġina ombâ' ta' samasthèna alebbhiyān dâri tènġġina bengko soson tello'. Sakabbhina sè bâdâ neng pèngħir sèrèng è lanyo'.*

Pakon 4.5

Jhâjhâl puisi è bâbâ rèya jhârbâ'aghi artèna otabâ maksoddhâ !

Tas sakola'an

*Ètèngtèng sabbhân lagghu
Aèssè po'lot bân buku
Jhâ' loppa amèt dâ' èbhu
Sakola'sè è tojhu,
Maskè berra' tapè rajâ kodhu
È kasandâng ngâbây ambhu
Ngancaè nyarè èlmo
Ka'angghuy dhâddhi sango.*

(Isya Sayunani)

1. Ètèngtèng sabbhân lagghu, maksoddhâ
2. Jhâ' loppa amèt dâ' èbhu, maksoddhâ
3. Maskè berrâ' tapè rajâ kodhu, maksoddhâ
4. Ngancaè nyarè èlmo, maksoddhâ
5. Kaangghuy sango kalbu, maksoddhâ

Pakon 4.6

Okara è bâbâ rèya nyarèyaghi ghântè ca'-oca' sè metpet !

Conto : arèna tèra' tar-kataran = sèyang

1. Pađina konèng bân nonđu', =

2. Sambhiddhâ asaor mano' =
3. Ghunongnga abâto' =
4. Palèmbâyya meltas manjhâlin =
5. Robâna akantha bulân pornama =

INDIKATOR:

4.4.1 Menulis puisi sederhana

3 Lalampa'an

Carana ngangghit puisi :

1. Sèbbhuttaghi pa-apa sè bâdâ è ghâmbhâr.
2. Nolès pa-apa sè ètemmo.
3. Puisi rèya èkaghâbây dâri kabhâr sè bhunga.
4. Bisa kèya dâri kabhâr sè ngennes.
5. Pangaterrona ba'na (pangaterro dâ' pa'-apa'a bhâi).

Conto puisi :

Ghu-lagghu

Arèna ampon ngombâr
 Metto dâri témor
 Konèng emmas manabi nyonar
 Bârnana sè kalowar

Sadhâjâ pađâ ngantos
Rèng tanè asanat mèyos
Ngasak tatamen sè para' motos
Ngarep ngân-ghângan tombu ompos

Isya sayunani

Pakon 4.7

Bhân-sabbhân ghâmbhâr è bâbâ rèya ghâbây puisi empa' bhâris !

Nokèl dâri <https://cdn.sindonews.net>

1.

.....

.....

.....

2.

.....

.....

.....

3.

.....

.....

Nokèl dâri <http://www.sekedarinfo.com>

Pakon 4.8

**Pasamporna puisi è bâbâ rèya ngangghuy ca'-oca' sè
sorop !**

Bânjir

Bânjir dâteng polè

Ta' aghlânnon ta' amèt napè

Tatamennan è sabâ

Ngarep hasèl pon ta' mosthè,

Kajuwân jhâ'

Kas-rakas jhâ' buwâng ka lèkè

Ghutong rojhung

Kennengngan sakobhengnga dhâddhi bherse.

Isya Sayunani

INDIKATOR:

4.4.2 Membaca indah teks puisi

4**Lalampa'an**

Maca puisi bâdâ sè ngoca' *adeklamasi*. Sopajâ pamacana teppa', bhâghus, sè ngèdingngaghi ngartè dâ' èssèna puisi, sabellunna èbâca, puisina kodhu berri' ɖhâ-tandhâakantha koma bân titi'. Maksoddhâ tandhâ jarèya, mon koma artèna sè maca ambu sakejjhâ'. ɖhinèng tandhâ titi' artèna soro ambu. Anyabâ.

Salaènna jarèya bâ'na kodhu aghuna'aghi ghulina mata, ghulina tanang, ghulina cèthak bân ghulina bhâdhân kaangghuy ajhârbâ'aghi èssèna puisi. Sopajâ sè ngèdingngaghi ngartè dâ' èssèna puisi jarèya. Tapè jhâ' bi-talebbi.

Pakon 4.9

Jhâjhâl puisi è bâbâ rèya berri' ɖhâ-tandhâ koma bân titi' !

Jâr-kalènjâr

Ongghâ'ân ella ɖâpa'

Kellas tello' ka kellas empa'

Masaroju' rembhâk sè teppa'

Paanabhân asrè sè rampa'

Morèd lakè' binè' paða ghenna'

*Ru-ghuru èbhu bapa'
Bis rajâ sè ètompa'
Jhâ' loppa nyango topa'.*

Isya Sayunani

INDIKATOR:

4.4.3 Menanggapi pembacaan puisi teman.

5

Lalampa'an

Puisi sè èbâca kancana, èdingngaghi. Mon bâ'na ngartè dâ maksoddhâ èssèna puisi sè èbâca, artèna pamacana ghellâ' teppa'. Mon ènga' jarèya bâ'na pas aberri' pangalèm dâ' kancana. Contona okara pangalem : *pamacana puisi, ba'ha teppa', Sowarana ranyèng, akaton ngalamè ongghu sè bâdâ neng puisi. Sèngko' ngèdingngaghi buluna kolè' jhâghâ kabbhi.*

Dhinèng contona okara panyalè : *bâ'na pamacana puisi teppa', sakèng sowarana korang ranyèng, maksod dâri puisi sè èbâca sèngko' ta' ngartè.*

Parlo è kataowè mon aberri' pangalem otabâ panyalè kodhu ngangghuy bhâsa sè alos sè ta' mapegghel dâ' sè narèma. Lamala bâ'na kodhu aberri' pètodhu sopajâ mon maca puisi polè pas teppa', nyaman èyèdingngaghi, ngartè èssèna puisina.

Pakon 4.10

**Jhâjhâl èdìngngaghi kancana maca puisi, pas berri'
sangghemman otabâ ollè'è pamacana kancana !**

Borobudur

Candhi Borobudur nyamana

Manjheng gâgâ' neng Yogya

È kalènglèngngè bânnya' stupa

Padđhâng asrè engghunna

Mellè karcis kaangghuy maso'na

Saratos èbu bâdâ soso'na

Bânnya' rèng ajhâhjâ cindra mata

Kaangghuy lè-ollè bhâlâ tatangghana

Isya Sayunani

Okara sanggheman è bâbâ rèya berri' tanđhâ (B) mon bhender, tanđhâ (S) mon sala !

1. Pamacana puisi bâ'na, nyaman otabâ teppa' jhârna' capkeccapbhâ, ghun cè' ceppeddhâ dhâddhi sèngko' korang ngartè dâ' maksod puisi ghella'. (.....)
2. Mon pamacana ghâ'-tapalghâ' pas dhuli toron jhâ' terrossaghi macana puisi sopajâ oreng sè ngèđingngaghi ta' pegghel. (.....)
3. Puisi sè èbaca bâ'na, èssèna ngennes ka atè, ètoro'e pamacana sè on- laon bân ghulina bhâdhânnna jarèya sè makowat dâ' èssèna puisi.
4. Sabellunna èbâca puisi jarèya kodhu berri' dhâ-tandhâ kaangghuy nantowaghi ceppet bân laonna bâktona èbâca. Dhâddhi èbâkto èbâca ka ađâ' pas pamacana lancar. (.....)
5. Sowarana ranyèng, keccabbhâ terrang, ghulina bhâdhânnna lemmes, ghun ghulina mowa sè kako, akaton ghètèk dhâddhi pas sè ngèđingngaghi ta' jhuntrong ka èssssèna puisi tapè ngabâssaghi sè baca. (.....)

Parlo èkataowè!

No	Bhâsa enjâ' iyâ	Bhâsa èngghi bhunten
1.	Ngakan	Aḍhâ'âr
2.	Èntar	Mèyos
3.	Mellè	Ngobângè
4.	Kalambhi	Rasoghân
5.	Baca	Maos
6.	Nolès	Nyerrat
7.	Tèḍung	Asaren
8.	Èsoro	Èpakon
9.	Akemmi	Abhânyo
10.	Èghighiri	Èḍhikanè

Pakon 4.13

Bhâsa'aghi èngghi bhunten!

1. Alè' èghighiri bân èppa'.
2. Sèngko' mellèya buku è toko Suramadu.
3. Samarèna ngakan, sèngko' ajhâr.
4. Bhudin èsoro ngala' kapor bi' ghuru.

5. Kalambahina Salwa anyar.

Uji kompetensi 4.

Pèlè jâwâbân sè palèng bhender !

1. Puisi rèya ca'-oca' sè èndâ. Maksoddhâ iyâ arèya :
a. Ca'-oca'na bhâghus c. Ca'-oca' rè-sa'arè
b. Oca' sè anđi' artè malarat d. Ca'-oca'na masenneng
2. Puisi bhâsana aghuna'aghi :
a. Oca' parompama'an c. Oca' rangkep
b. Oca' sèpat d. Oca' bilângan
3. Robâna rèng binè' èyompama'aghi akantha :
a. Bhumi c. Bintang
b. Bulân d. Arè
4. Ombâ'na tasè'
a. Bây-kerbâyyân c. Pa'-gheppa'an
b. Bâng-tabângan d. lok-olokghân
5. Sè ta' tamaso' dâ' carana ngangghit puisi :
a. Puisi èyangghit dâri pa-apa sè ètemmo
b. Puisi èyangghit dâri ghâmbhâr sè èkatèla
c. Puisi èyangghit dâri kabhâr sè bhunga / sè ngennes
d. Puisi èyangghit bi' sastrawan.

B. Jâwâb pètanya è bâbâ kalabân teppa'!

1. Apa sè èmaksod puisi ?

.....
.....
.....

2. Puisi ca'-oca'na metpet. Apa maksoddhâ ?

.....
.....
.....

3. Bârâmma carana ngangghit puisi ?

.....
.....
.....

4. Bhâsa'aghi èngghi bhunten! Èbhu èntar ka bengkona èmba.

.....
.....
.....

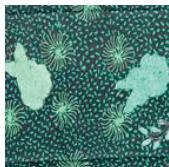
5. Bhâsa'aghi enjâ' iyâ! Èppa' tèdung è lèncak.

Semester 2

Pangajhârân

5

Mari Kita Hemat Energi untuk Masa Depan

Bâburughân beccè'.

Ghuna'aghi *energi* kalabân ngastètè sopajâ ta' lekkas tađâ', ajjhâ' pas-tarapas.

Taowa bâ'na, apa sè èmaksot "energy" rèya? Bâdâ sè ngartè'è jhâ' energy rèya aropa kamampowan sè bisa è ghuna'aghi. Bhumè rèya andî' bânnya' "energi". Contona aèng, bâto, tana, mènnya',listrik, bân salaènna. "energy" jârèya bisa èghuna'aghi dhâddhi kakowadhân sè bisa èkabhuto manossa. Tapè ta' sakabbhinna "energy" jârèya pas bâdâ terros. Otabâ è sèttong bâkto "energi" jârèya bhâkal tađâ'. Mèlana ngastètè aghuna'aghi "energi" jârèya sopajâ ta' lekkas tađâ'.

"Energi" apa bhâi sè bisa tađâ' ? kalamon bâ'na terro taowa ollè atanya ka rama èbhuna è bengkona otaba dâ' ka orèng sè tao bhâb "energy"!

KOMPETENSI DASAR

- 3.5 Mengenal, memahami, dan mengidentifikasi kata dan kalimat untuk menulis karangan.
- 4.5 Merangkai kalimat menjadi karangan sederhana sesuai kaidah.

INDIKATOR:

- 3.5.1 Mengidentifikasi jenis kata

1. Lalampa'an!

Bâca Patètè !

BHUDIN SO SALWA

Arè ahad sakola'an notop.

Bhudin so Salwa jhâghâ lagghu.

Alako areng-bhâreng.

Abhersèyan bengkona.

Salwa nyassa kalambhi.

Bhudin asapowan tanèyan.
Èppa' abhersèyan kandhângnga sapè.
Èbhuna Bhudin abhetthek è dâpor.
Saellana sassa'an kerrèng, pas èsaddrika.

Oca' sè malarat :

Sakobhengnga : sakalènglèngnga

Abetthek : atana' bân amassa'

Pakon 5. 1

Jâwâb pètanya è bâbâ panèka !

1. Arè apa sakola'an notop?
2. Sapa sè alako areng-bhâreng?
3. Alako apa Bhudin so Salw
4. Alako apa eppa' bân èbhuna Bhudin?
5. Arapa mon marè saddrika'anna ma' soro dhuli patè'e?

Jhâjhârbâ'ân

Kadhâddhiyan oca'

Oca' sakeccap :

bân

bi'

so

ta'

ghun

mon

Oca' dukeccap :

bâ-dâ

sa-pa

bâ'-na

ma-ra

Oca' tello' keccap :

ka-lam-bhi

ta-nè-yan

sa-tè-ya

po-na-pa

ma-rè-

ta-rè-tan

Oca' empa' keccap:

sa-ko-la'-an

sa-ma-rè-na

sa-ko-bheng-nга

ka-bher-sè-yan

Pakon 5. 2

Jhâjhâl sarè ca'-oca' sè kadhâddhiyanna sakeccap,
dukeccap, tello' keccap bân empa' keccap neng bâcaan è
attas!

Pakon 5 .3

Èssè'è titi'-titi' è bâbâ rèya pa'akor bân kadhâddhiyânnâ oca'!

No	Ca'-oca'	Birjhi'ânnâ	Kadhâddhiyan dâri
1.	Èngghi	Èng – ghi	đukeccap
2.	Samangkèn
3.	Sakalangkong
4.	Kaulâ
5.	La
6.	Adhâ'âr
7.	Panjhennengangan
8.	Sakola'an
9.	Bâburughân
10.	Sakobhengnga

INDIKATOR:

3.5.2 Mengidentifikasi jenis kalimat

2

Lalampa'an!

Aghâbây okara

Okara rèya kadhâddhiyânnâ dâri ɖuwâ' oca' otabâ lebbi. Bân andî' artè otabâ maksod. Sèttong oca' rèya palèng sakonè'na sakeccap. Contona : bân, bi', so, ta', tang, ka, bân laènna. Dhinèng contona ɖuwâ' oca' iyâ arèya : sèngko' ngakan, alè' manđi, èbhu asapowan, èppa' alako. Conto laènna okara sè kadhâddhiyânnâ dâri tello' oca', iyâ arèya : Bhudin maca buku, Salwa ajhâi' kalambhi, kaka' aghâmbhâr ghâjhâ.

Jhâjhâl tètènè conto è bâbâ rèya!

rèya

= sèttong oca'

mara	= sèttong oca'
bâ'na	= sèttong oca'
sènkgo' ngakan	= duwâ' oca'
nèngghu T V	= duwâ' oca'
namen pađi	= duwâ' oca'
Bhudin nyello' aèng	= tello' oca'
Salwa nyolet dhâmar	= tello' oca'
Èppa nyèram bhâko è sabâ	= empa' oca'
Èbhu nyassa kalambhi è somor	= empa' oca'

Pakon 5. 4

Soson okara è bâbâ rèya padhâddhi okara sè bhender!

1. *Bhudin* tanèyan asapowan.
2. Kalambhi nyassa *Salwa*.
3. Mateppa' *eppa'*TV.

4. Èbhu dhâmar ngodî'i.

5. Mènnya' eggas mellè *Salwa*.

INDIKATOR:

3.5.3 Menganalisis pola kalimat

3. Lalampa'an!

Bâca Patètè !

Bhudin kellas tello' SD. Satèya pangajhârân bhâsa Madhurâ.

Sè ngajhâr nyamana Bu Yuni. " Pakalowar buku bhâsa Madhurâna, satèya pangajhârân abhirjhi' okara." Ca'na Bu Yuni. " Okara rèya kadhâddhiyâんな dâri ɖuwâ' oca' atabâ lebbi.

Dhinèng kadhâddhiyânnna oca' bâdâ dâri sakeccap, bâdâ dukeccap, bâdâ tello keccap, bân bâdâ sè pa'keccap. Oca' *neng*, rèya kadhâddhiyânnna dâri sakeccap. Oca' *marè*, kadhaddhiyân dâri dukeccap, *ma.... + rè...*, bân saterrossa. Satèya contona okara, *sèngko' ngakan*. Arèya okara sè kadhâddhiyânnna dâri duwâ' oca'. Sèttong, oca' *sèngko'*. Duwâ', oca' ngakan. 'Mara sapa sè tao, aghâbây okara laènna ?" Bhudin ajhunjhung, " Kaulâ, Bu". Kaulâ mellè kalambhi. Bhender ca'na Bu Yuni. Bhudin lakar kana' pentèr. Bu Yuni nerrossaghi ajhâbâ'aghi carana abhirjhi' okara. Na'-kana' kellas tello' senneng ngèdìngngaghi bâbulângnganna Bu Yuni. Salaèn dhâlâtèn bân sabbhâr Bu Yuni senneng kèya maloco. Ta' èghârâssa è temmo ebbèl.

BÂCA PATÈTÈ !

1. Okara = kalimat (BI)
2. Lancèngan = calana
3. Bâbulângan = pangajhârân

Jhâjhârbâ'ân :

Carana abhirjhi' okara.

Conto : Kaka' nompa' sapèda

Kaka' = jhejjher

Nompa' = carètana

Sapèdâ = lèsan (katerranganna carèta)

Pakon 5.5

Bhirjhi'aghi okara è bâbâ panèka!

1. Bhudin aghâmbhâr ghâjhâ.

Bhudin =

aghâmbhâr =

ghâjhâ =

2. Salwa nolès sorat.

Salwa =

nolès =

sorat =

3. Eppa' nopè solèng.

Eppa' =

nopè =

solèng =

4. Èbhu ngandhel biddhâng.

Èbhu =

ngandhel =

biddhâng =

5. Alè' amaèn lèker.

Alè' =
 amaèn =
 lèker =

Parlo è kaènga'è!

No.	Bhâsa enja' iya	Bhâsa èngghi bhunten
1.	sèngko'	kaulâ
2.	bâ'na	Sampèyan, panjhennengangan
3.	bengko	compo', dhâlem
4.	ngakan	ađhâ'âr, neđdhâ
5.	èntar	mèyos, nyabis (acabis)
6.	acaca	mator, ađhâbu
7.	sakè'	anglo, songkan
8.	manđi	asèram
9.	tèđung	asarèn
10.	mellè	ngobângè, monđhut
11.	ngajhâr	Molang
12.	pangajhârân	bâbulângan
13.	ngèđing	mèreng, mèyarsa

Pakon 5.6

Bhâsa'aghi èngghi bhunten!

1. Bhudin ngèđingngaghi jhâjhârbâ'ânnâ ghuru.

2. Bu Yuni nyamana ghuruna.
3. Salwa mangkat ka sakola'an.
4. Bu Yuni ngajhâr bhâsa Madhurâ.
5. Sapa sè tao aghâbây okara?

INDIKATOR:

3.5.4 Menganalisis penggunaan kata **dalam kalimat**

4

Lalampa'an!

Oca' sè aghândhu' konsonan alos ɖhâmmang.

- b = bâbâ, bâbi, bâbu, bâjâ, bângbâng.
- d = dâdâr, ɖâno, gudir.
- ɖ = ɖâri, ɖâpa', andi', adâ'.
- g = gâgâ', rogi, guɖâng, gulgul, jânggu'.
- j = jârèya, raji, juju', jâgâl, bânjir.

Oca' sè aghândhu' konsonan alos berrâ'.

- bh = bhâghus, bhiru, bhâjâ, bhubhâr, bhibbhi'.
- ɖh = andhâ, beddhi, bhuɖhu, ɖhuɖhit, ɖhingɖhing.
- dh = dhâmar, dhângdhâng, maddhu, dhâddhi.
- gh = ghâru, ghîhi, ghu-lagghu.
- jh = jhârum, jhilâ, jhubâ', jhâjhân, jhâlujjhu'.

Pakon 5.7

Jhâjhâl pasamporna okara rèya kalabân mèlè oca' sè bhender!

1. Bhudin (mandi, manđhi) è somor.
2. Èbhu aghâbhây (dâdâr, dhâdhâr) è ñâpor.
3. Eppa' sakè' (bâjâ, bâjhâ).
4. Jhuko'na (budu, bhuđđhu)
5. Salwa aghâmbhâr (gunong, ghunong).

INDIKATOR:

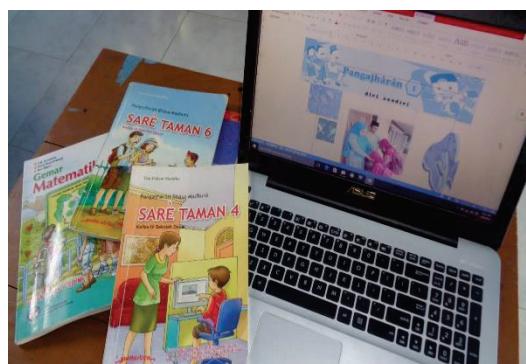
3.5.5 Menganalisis kalimat dalam paragraf.

5

Lalampa'an!

Bâca patètè!

Buku Bhâsa Madhurâ

Kellas tello' pangajhârân bhâsa madhurâ. Bu Yuni makalowar buku anyar sè ghâmbhârrâ na'-kana' atandhâng. Morèd kellas tello' pađâ bhunga ollè buku anyar. Ɗhabuna bu Yuni, " buku rèya buku bhâsa Madhurâ sè anyar, mon dâpa' ka bengkona dhuli kolè'è, ya !". Bu Yuni amolaè molang dâri pangajhârân settong sè a tèma "Kanèserrè Kèbân bân Tombuwân è Sakobhengnga. Na'-kana' cè'addhrengngâ sè ngèdingngaghi. Bukuna tebbel bân bânnya' ghâmbhârrâ. Bâdâ tolèsan aksara ghâjângnga. Na'-kana' atanya ka Bu Yuni, " panèka bâcâanna ponapa, Bu." "Oo...jârèya nyamana aksara jhâbân bâdâ kèya sè ngoca' carakab Madhurâ." " Ɗâgghi' bân ibu èyajhârâna, dhing dâpa' ka tèma aksara ghâjhâng." Bu Yuni nyoro Bhudin maca bâcaan sè bâdâ è pangajhârân settong. Morèd sè laèn ngèdingngaghi kalabân nètènè bâca'an. Samarèna bâca'an è bâca bi' Bhudin, pas Bu Yuni ajhârbâ'âghi ca'-oca' sè malarat sè bâdâ è dâlem bâcaan. Bân pètanya sè bâdâ è bâbâna soro lakonè, ɗhabuna Bu Yuni.

Oca' sèmalarat neng ghâncaran.

1. makalowar = matao bhârâng sè bâdâ è dâlem.
2. ɗhabuna = oca'na
3. molang = ngâjhâr
4. aksara ghâjâng = aksara carakan Madhurâ

Pakon 5.8

**Jhâjhâl nyarè ca'-oca' sè aghândhu' konsonan alos
dhammang dalem bacaan è yattas!**

1. Konsonan b

a.

b.

2. Konsonan d

a.

b.

3. Konsonan ð

a.

b.

4. Konsonan g

a.

b.

5. Konsonan j

a.

b.

Pakon 5.9

Jhâjhâl nyarè ca'-oca' sè aghândhu' konsonan alos berrâ'!

1. Konsonan bh

- a.
- b.

2. Konsonan dh

- a.
- b.

3. Konsonan ḍh

- a.
- b.

4. Konsonan gh

- a.
- b.

5. Konsonan jh

- a.
- b.

INDIKATOR:

4.5.1 Merangkai kalimat menjadi karangan

6

Lalampa'an!

Pakon 5.10

Ghâmbhâr è èrèng rèya kaghâbây okara!

Nokèl dâri

<https://nisarachmatika.files.wordpress.com>

kaghâbây 3 okara

1.
2.
3.

kaghâbây 3 okara

1.
2.
3.

Nokèl dâri <https://1.bp.blogspot.com>

kaghâbây 3 okara

1.
2.
3.

Pakon 5.11

Jhâjhâl sosen okara rèya padhâddhi bâcaan!

1. Mancènga jhuko' è songay,
2. Bhudin bân kanca sakola'anna,
3. Pas mangkat areng- bhâreng.
4. *Arè Ahad* lagghuna,
5. Ajhânjiyan è bengkona Bhudin,
6. Sabellunna mangkat amèt ka èbhuna,
7. Èbhuna messen jhâ' sampè' mandi è songay,

Pakon 5.12

Apa bhâsa èngghi bhuntenna ca'-oca' è bâbâ rèya?

1. obu' =
2. cèthâk =
3. pèpè =
4. kopèng =
5. èlong =
6. bibir =
7. jhilâ =
8. ghusè =

Uji kompetensi 5

A. Pèlè sala sèttong jâwâbhân sè palèng bhender!

1. Oca' sè kadhâddhiyânnâ sakeccap

 - a. Tapè
 - c. Sapa
 - b. Bâ'na
 - d. Mon

2. Oca' panjhennengngan, kadhâddhiyân dâri oca'

 - a. Pa' keccap
 - c. Duwâ' keccap
 - b. Tello' keccap
 - d. Sakeccap

3. Okara panèka, palèng sakonè'na bâdâ

 - a. Jhejjherrâ
 - b. Jhejjher bân carèta
 - c. Jhejjher bân lèsan
 - d. Lèsan bân katerranganna

4. Eppa' aqhâ'âr kopi. Oca' eppa' èsebbhut

 - a. Jhejjher
 - c. Lèsan
 - b. Carètana
 - d. Katerrangan

5. Bhudin ngakan karèpèk. Oca' ngakan, èsebbhut

 - a. Jhejjher
 - c. Lèsan
 - b. Carèta
 - d. Katerrangan

B. Jâwâb kalabân jhârna'!

- ## 1. Apa sè èmaksod okara?

.....

2. Bhirjhi'aghi okara rèya : Salwa amaèn ɖhâko.

Salwa :

Amaèn :

Dhako :

3. Jhâjhâl bâ'na aghâbây okara ngangghuy oca' :

a. Nyassa

.....

b. Èbhu

.....

c. Sorat

.....

4. Jhâjhâl ghâbây okara sè kadhâddhiyânnâ dâri 2 oca'.

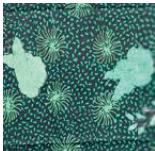
5. Bârâmma carana pèyara somber *energi* sopajâ ta' lekkas
tađâ'?

.....

.....

Pangajhârân 6

Mari Kita Bermain dan Berolah Raga

Nokèl dâri <http://3.bp.blogspot.com>

Bâburughân beccè'.

Ngangođâdhân jhâ' sampè' maèlang kabudâjân dhibi', mara kodhu tè-ngatè narèma bhuđhâjâna orèng lowar .

Èsakola'an bâ'na tanto bâđâ pangajhârân olahraga, neng è bengko-bengko bâ'na amaèn bân kancana. Jârèya ka'angghuy sopajâ bhâdhânnna bâna aghuli. Kalamon bhâdhânnna bâ'na ta' èpaghuli, otabâna tèđung malolo, bhâdhân jarèya ta' bhâkal sèhat. Bânnya' panyakè' sè lèbur aenneng è bhâdhân kantha jarèya.

Mara molaè satèya bâ'na palèbur "olahraga" sopajâ bâ'na sèhat. Tapè "olahraga" sè bhender. Ajjhâ' nèro "olahraga" sè abhâbhâjânè.

KOMPETENSI DASAR

- 3.6 Mengenal dan memahami tembang laghu èn-maènan.
- 4.6 Melakukan tembang laghu en-maènan.

INDIKATOR:

- 3.6.1 Menyebutkan contoh tembang laghu en-maènan.

1

Lalampa'an!

Laghu èn-maènan Madhurâ rèya bânnya'. Bâ'na kabbhi kodhu bisa alaghuwâghi ghu-laghu rèya, sopajâ kabâdâ'ânnâ ta' èlang. Macemma akantha : lar-kolarjhâng, dhi'-dhindhi', jân-anjin, ping pilu', dulkanna'-dulkannong, ès lilin, oramba'-orambè', pansampanan, lis-saalir, ker-tanoker, cungkuncung koncè, ghâi' bintang, pa'opa' èlèng, bân ghi' bânnya' polè laènna. Sè bâ'na tao laghu èn-maènan apa? Mara laghu è bâbâ rèya laghuwâghi, nèro ghuruna!

Lar-kolarjhâng

DO =F 2/4

Moderato

5 2 5 | 3 1 2 3 | 5 3 2 5 | 3 1

Lar-ko-lar- jhâng, ko-lar-jhâng ngèk-kè'-a bun-to', è

Lar-ko-lar- jhâng, ma-ra ta-bâng sè- è- kon-co', sè

Lar- ko- lar- jhâng, sè a-bâng- bâng tan-to ma-no', sè

Lar- ko- lar- jhâng, mon sa- ke' dhu-li a- sa- po', sè

2 3 5 3 | 2 5 3 1 | 2 3 2 3 |

Ka- sam- bel è- ka- jhu- ko', ka- lem- mar ma- ta

a- pèd-dhel dhâd- dhi bhun-to', pa- san- ta' ta- bâng

a- seng-nga' èng-ghi jhu-ko', sè nya- man jhâ' dhu

a- to -dhu dhu- li to- ro', ghus- bhâ- ghus è- ko

5 2 3 2 3 1 || 0

na jhu- ko' , jhân - to' .

pa - ca - po' , jhân - to' .

jân ro - ko' , jhân - to' .

ca' ta - ko' , jhân - to' .

Pakon 6.1

Mara sebbhuttaghi macemma laghu èn-maènan laenna sè bâ'na tao!

1.
2.
3.
4.
5.

Pakon 6.2

Terrossaghi okara è bâbâ rèya kalabân jâwâbân sè bhender!

1. Ko –larjhâng ngèkkè'a
2. Lar-kolarjhâng mara tabâng
3. Lar-kolarjhâng sè abâng-bâng
4. Lar-kolarjhâng mon sakè'
5. Kalemmar matana

INDIKATOR:

3.6.2 Menjelaskan arti kata sulit dalam tembhâng laghu èn-maènan.

2

Lalampa'an!

Sapa sè tao, bilâ laghu èn-maènan rèya è kamaèn? Biyâsana è kamaèn ñhing ashar mabâ, malem ñhing tèra' bulân. Èbâktona along-polong satarètan, sakanca'an otabâ bân bhâlâ tatangghâ. Satèya sapa sè tao, sapa sè ngangghit laghu èn-maènan? Sè ngangghit iyâ arèya bângaseppo bâ-lambâ'na. Ghun sè masthè nyamana ta' tao, polana ta' è pobu. Mara kaènga'è artèna ca'-oca' sèmalarat dâlem laghu èn-maènan lar-kolarjhâng.

1. lar-kolarjhâng : nyamana laghu
2. bunto' : bâgiyân bhâdhân buđina sabâgiyân kèbân
3. èkasambhel : è ghâbây cèngè
4. kalemmar : nyamana jhuko'
5. èpèđđhel : èpoter
6. konco' : sè palèng pènggèr
7. pasanta' : paceppet
8. tabâng : serser
9. pacapo' : pakennèng
10. roko' : bhâko sè èpèsel

11. sè atodhu : sè malaè, aberri' pètodhu
 12. ghu-bhâghus : bhâghus kabbhi
 13. tako' : kérès

Pakon 6.3

Sarè artèna oca' rèya otabâ oca' sè pađâ artèna!

1. Ngèkkè' =
2. Nyaman =
3. Bhâghus =
4. Dhujân =
5. Sèngngâ' =

Pakon 6.4

Mara satèya laghu cung-kuncung koncè è bâbâ rèya sarè ca'-oca'na sémalarat!

Cung-kuncung koncè

*Cung-kun-cung kon-cè, kon-cè-na lo-o-lo-wan
 Sa-bhâ-nyon sa-kè-thèng, na'-ka-na' mar-kong mar-kong
 Bâbâna- ka-pong ka-pong, ngèk-ser-ngèk-ghân
 Rut-su-rud-dhân, pa-ngan-tan tao a-bhâjâng,
 A-bhâ-jâng a-kè-ta' kè-dhul, on-dhur jhung-bâ-bâ'-ân.*

INDIKATOR:

3.6.3 Menjelaskan isi tembhâng laghu èn-maènan

3

Lalampa'an!

Sapa sè tao maksod dâri èssèna laghu lar-kolarjhâng?

Mara tètènè jhâjhârbâ'an rèya:

1. Lar-kolarjhâng = amaèn lar-olaran .

Kolarjhâng ngèkkè'a bhunto' = cèthagghâ ngakana
bhunto'.

Èkasambhel èkajhuko' = èkakan ka'angghuy
kaparlowanna dhibi'

Kalemmar matana jhuko' = sakabbinna bâbâ'an
èpalako ka'angghuy abâ'na.

Jhânto' = arèya sèngko'.

2. Lar-kolarjhâng = amaèn lar-olaran.

Mara tabâng sè èkonco' = mara alako sopajâ dhâddhi
rèng rajâ.

Sè èpeddhel dhâddhi bunto' = sè mèsa pagghun dhâddhi
bâbâ'an.

Pasanta' tabâng pacapo' = dhuli alako abhâbbhâ'.

Jhânto' = arèya sèngko'.

3. Lar-kolarjhâng = amaèn lar-olaran.

Sè abângbâng tanto mano' = orèng sè alako tantona orèng sè biyasa alako.

Sè asengnga' èngghi jhuko' = sè andi' kakobâsa'an èngghi orèng attas.

Sè nyaman jhâ' dhujân roko' = bâburughân sè saè.

Jhânto' = areya sèngko'.

4. Lar-kolarjhâng = amaèn lar-olaran.

Mon sakè' dhuli asapo' = bâburughân beccè'.

Sè atodhu dhuli toro' = sè anasèhat kodhu toro'.

Ghus-bhâghus è koca' tako' = ango'an la-ngalaè.

Jhânto' = arèya sèngko'.

Pakon 6.5

Apa maksoddhâ dâri okara è bâbâ rèya!

1. Mara tabâng sè èkonco'.

Maksoddhâ :

.....

2. Sè èpèddhel dhâddhi bunto'.

Maksoddhâ :

.....

3. Sè nyaman jhâ' dhujhân roko'.

Maksoddhâ :

.....

4. Sè atodhu dhuli toro'.

Maksoddhâ :

.....

5. Ghus-bhâghus èkoca' tako'.

Maksoddhâ :

.....

Pakon 6.6

Jhâjhâl èssè'è ti'-titi' è bâbâ rèya kalabân jâwâbân sè bhender!

1. Mon amèn sakanca'an jhâ'
2. Mon aghâjâ' sakèrana mapegghel dâ' kancana jhâ'
3. Alè'na Bhudin nangès, kodhuna
4. Sakabbhina èn-maèn bâdâ sèmennang, bâdâ
5. Orèng amèn sènga' jhâ'

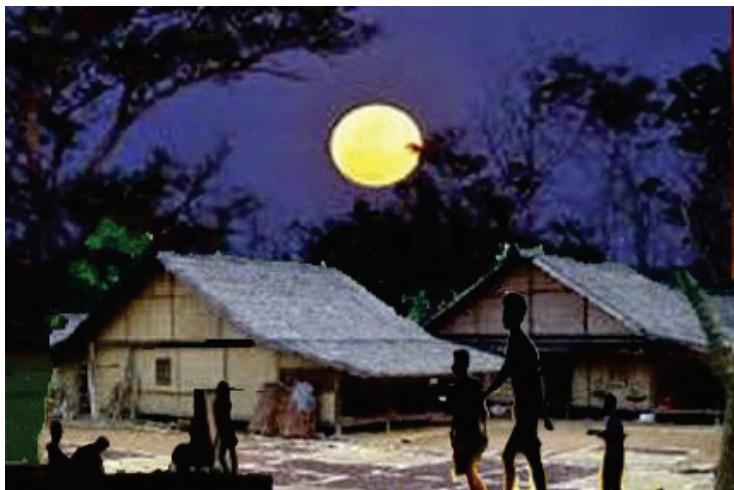
INDIKATOR:

- 4.6.1 Bermain sesuai dengan tembhâng laghu èn-maen yang dilakukan.

4

Lalampa'an

Bâca patètè!

Satèya bulân pornama. Tèra'na tar-kataran. Salwa sakanca'an toju' è lèncak neng tanèyan. Ađhâ-kanđhâ sambi aghâjâ', sambi amaèn bhâk-tebbhâghâñ. Dhilâ la bhusen, Salwa ngoca', " Yu' amaèn lar-kolarjhâng."

" Sengko' bân Salwa sè dhâddhi labângan", sambhiddhâ Nida. Ayu', ayu'..... sambhiddhâ sè laèn asaor mano'. Labângan rèya kaangghuy nyalono' lar-kolarjângnga. Labângan rèya ñâri tanangnga Salwa bân tanangnga Nida èjhungjhung èpaka'attas salèng tegghu', pas è bâbâ èsalono'è kancana. Sè laèn dhâddhi cor-cocor bunto'. Carana pada salèng tegghu' konco'na kalambahina kancana sè bâdâ è adâ'na. Samarèna jarèya, na'-kana' sè dhâddhi cor-cocor bunto' ajhâlân ngalènglèngè tanèyan akantha seppor sè prappa'na ajhâlân. To-bâkto nyalono' lèbât labânganna Salwa bân Nida. Mon ñâpa' ñâ' pongkasanna laghu lar-kolarjhâng sè amonyè "jhânto' " pas cor-cocorra bâdâ sè

èkennèng jhukep, jarèya pas èdhâddhi ghântèna Salwa otabâ Nida.

Oca' sèmalarat :

1. tèra' bulân : bâkto pornama
2. tanèyan : tana abâk lèbâr sè bâdâ è ađâ'na bengko
3. tar-kataran : tèra'na bulân sè talèbât
4. nyalono' : lèbât è bâbâna tanangnga Salwa bân Nida
5. pongkasan : ɖi-buɖina
6. labângan : labâng dâri tanangnga Salwa bân Nida sè èjhunjhung ka attas salèng negghu'.
7. jhukep : èkennèng pèghâ'
8. co-cocor : abhâris salèng tegghu' konconà kalambhi
9. ngalènglèngè : alènglèng

Pakon 6.7

Jhâjhâl kamaèn lar-kolarjhâng jarèya sambi laghuwâghi laghuna, sabellunna aghâbây ghâlimpo' ghâllu!

Parlo èkaènga'è!

No	Bhâsa enja' iyâ	Bhâsa èngghi bhunten
1.	ngâjhâr	Molang
2.	èyolok	Edhikanè
3.	èghighirì	èdhukanè
4.	èsoro	èpakon

5.	amèt	nyo'on èdhi
6.	akemmèya	abhânyowa, asennènya
7.	buđiyân	bingkèng
8.	đâteng	rabu
9.	molè	palèman /ghubhâr/bhubhâr
10.	sakè'	anglo / songkan
11.	tabu'	pađhâ'ârân
12.	mata	tèngal / soca

Pakon 6.8

Jhâjhâl bhâsa'aghi èngghi bhunten okara è bâbâ reya!

1. Sèngko molè đâri sakola'an.

.....

2. Bhudin èyolok Bu Yuni.

.....

3. Sè ngajhâr bhâsa Madhurâ Pa' Alfin.

.....

4. Nida èghighiri polana ta' ajhâr.

.....

5. Salwa amèt ka buđiyân polana sakè' tabu'.

.....

Uji kompetensi 6

Pèlè sala sèttong jâwâbân sè palèng bhender !

1. Laghu lar-kolarjhâng tamaso' dâ'
 - a. Laghu na'-kana'
 - b. Laghu èn-maènan
 - c. Laghu Mađhurâ
 - d. Tembhâng macapat
2. Laghu è bâbâ rèya sè ta' tamaso' dâ' laghu èn-maènan,....
 - a. Jân-onjin
 - b. Ping-pilo'
 - c. Pucung
 - d. Lir-sa'alir
3. Lar-kolarjhâng, kalarjhâng ngèkkè'a bunto'
 - a. Mara tabâng sè è konco'
 - b. Kasambel èkajhuko'
 - c. Sè abâng-bâng tanto mano'
 - d. Mon sakè' dhuli asapo'
4. Oca' bunto' andi' artè
 - a. Bâgiyân bhâdhân budina sabâgiyân kèbân
 - b. Nyamana jhuko'
 - c. Konco' sè è di-budi
 - d. Na'-kana' sè lako noro' buntè'
5. Apa artèna dâri lar-kolarjhâng?
 - a. Amaèn bâng-tabângan
 - b. Amaèn lar-olaran

- c. Amaèn lajângan sè bâdâ bunto'na
- d. Amaèn tek-kèteegghân

B. Jâwâb è bâbâ rëya kalabân jhârna'!

1. Jhâjhâl sebbhuttaghi macemma laghu èn-maènan!

.....
.....
.....

2. Mara salèn not dâri laghu lar-kolarjhâng è buku tolèssa!

.....
.....
.....

3. Apa artèna dâri :

Lar-kolarjhâng =

Mara tabâng sè konco' =

.....
.....

Sè èpèddhel dhâddhi bunto' =

.....
.....

Pasantâ' tabâng pacapo' =

.....
.....

Jhânto' =

4. Bhâsa'aghi èngghi bhunten! Èppa' sakè' tabu'.

.....
.....

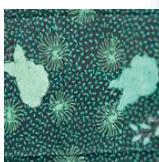
5. Bhâsa'aghi enjâ' iyâ! Bu Yunî molang è kellas tellô'.

.....
.....

Pangajhârân

7

BENDA, BINATANG DAN TANAMAN DI SEKITARKU

Bâburughân beccè'.

Sakabbhinna ngangoḍâdhân kodhu
malanggheng carèta kona sopajâ ta' èlang dâri
kabhuḍhâjân.

Ramana bâ'na otabâ èbhuna bâ'na otabâ ghuruna bâ'na mostè tao akandhâ jhâ' è jhâman lambâ' bâdâ carèta otabâ bâdâ dhungngèng sè acem-macem. Bâdâ carètana rato, bâdâ carètana kennengngan bân salaènna. Jarèya bâdâ sè ongghu-ongghu bâdâ kadhâddhiyân, bâdâ sè coma carèta malolo, otabâ carèta sè èdâ-pabâdâ taḍâ' kadhâddhiyânna. Sè kantha jârèya ènyamaè dhungngèng. Tapè maskè dhungngèng bânnya' ghunana dâ' ka bâ'na, iyâ arèya ka'angghuy malèpor atè.

Mèlana satèya bâ'na palèbur maca, otabâ ngèdingngaghi carèta jârèya.

INDIKATOR:

3.7.1 Menyebutkan aksara ghâjâng.

1**Lalampa'an!****Bâca patètè!****Legenda**

Bâdâ sèttong carèta kona, legenda Aji Saka nyamana. Aji Saka rèya Rato Kaniskha I, ratona bhângsa Saka (Scythia) dâri karajhâ'ân Hindu sè engghunna neng India bâgiyân dâjâ. Kacatora Aji Saka andi' duwâ' orèng kabulâ. Kabulâna èberri' pakon sè pađâ. Dhâbuna Aji Saka dâ' kabulâna," Sapa'a bhâi sè mènta kerrès arèya ta' ollè bâghi, kajâbhâna sèngko' dhibi' sè ngala'." Sèttong bâkto Aji Saka nyoro kabulâ 1, ka'angghuy ngala' kerrëssa. Kateppa'an sè ajâgâ kerrès kabulâ 2. Bi' kabulâ 2 ta' èbâghi polana ènga' dâ' pessenna rato. Sapa'a bhâi ta' ollè ngala' kerrëssa Rato, kajhâbâna Rato dhibi'. Salang maksa pas kabulâ 1 bân kabulâ 2 atokar. Polana pađâ saktèna ahèrra sè kaduwa pas pađâ matè.

Kadhâddhiyân jârèya bi' Aji Saka ècatet bân èkaènga'è, aropa horop jhâbâ : (ho, no, co, ro, ko, dho, to, sa, wo, lo, po, do, jo, yo, nyo, mo, go, bo, tho, ngo) pas èsalèn dâ' carakan Madhurâ : a,

na, ca, ra, ka ,dâ, ta, sa, wa/wâ, la/lâ, pa, dâ, jâ/jhâ, ya/yâ, nya, ma, gâ/ghâ, bâ/bhâ, tha, nga.

1. Carakan Madhurâ iyâ arèya aksara / horop sè asalla dâri jhâbâ, lumbra èsambhât aksara jhâbân.
2. Aksara ghâjâng iyâ arèya mènangka horobbhâ (a,b,c,d,- na) carakan.

Bhângonna aksara ghâjâng :

ℳ = a **ℳ** = na **ℳ** = ca **ℳ** = ra **ℳ** = ka **ℳ** = dâ / dhâ

ℳ = ta **ℳ** = sa/sâ **ℳ** = wâ/wa **ℳ** = lâ/la **ℳ** = pa

ℳ = dâ / qhâ **ℳ** = jâ / jhâ **ℳ** = yâ/ya **ℳ** = nya

ℳ = ma **ℳ** = gâ / ghâ **ℳ** = bâ / bhâ **ℳ** = tha **ℳ** = nga

Oca' sèmalarat neng ghâncaran.

legenda = sèttong kandhâ, carèta, cator sè èpèyara bi' masyarakataddhâ kalabân cara ron-tamoron èkandhâ'âghi dâ' na' potona sè kadhdhâddhiyânnâ ghi' ta' tanto bhender.

engghunna = kennengnganna

kacatora = èkacarèta

èpakon = èsoro

dâhbuna = oca'na

saktè	= andi' èlmo
kabulâ	= bhâreng, ro-soro

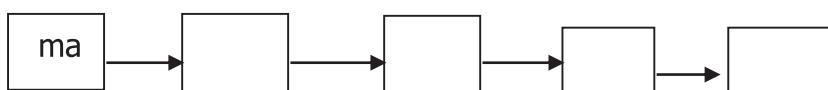
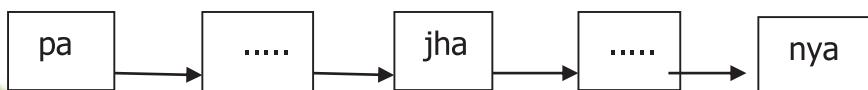
Pakon 7.1

Jâwâb pètanya è bâbâ rèya!

1. Sapa Aji Saka jârèka?
2. Dâri karajhâ'an ñimma?
3. Bârâmpa bannya'na kabulâna Aji Saka?
4. Arapa kabulâna Aji Saka ma' atokar?
5. Sebbhuttaghi horop carakan madhurâ è dâlem legendâ è attas!

Pakon 7.2

Pasamporna kalabân ngèssè'è horop latèn carakan madhurâ!

INDIKATOR:

3.7.2 Menulis bentuk aksara ghâjâng

2

Lalampa'an!

Bhângonna aksara ghâjâng bâdâ 20 mègghi' :

A = ॥	Na = ॥	Ca = ॥	Ra = ॥	Ka = ॥
Dâ = ॥	Ta = ॥	Sa = ॥	Wâ = ॥	Lâ = ॥
Pa = ॥	Dhâ = ॥	Jhâ = ॥	Ya = ॥	Nya = ॥
Ma = ॥	Ghâ = ॥	Bhâ = ॥	Tha = ॥	Nga = ॥

Pakon 7.3

Jhudhuwâghi horop bân bhângonna carakan Mađhurâ sè ella èsanđhingngaghi!

1. na =

a.

2. sa =

b.

3. pa =

c.

4. nya =

d.

5. bhâ =

e.

Pakon 7.4

**Tantowaghi bhender / salana bhângon carakan Madhurâ
è bâbâ rèya!**

1. Ka = (bhender / sala)

2. Dâ = (bhender / sala)

3. Ra = (bhender / sala)

4. La = (bhender / sala)

INDIKATOR:

4.7.1 Menulis kata dengan aksara ghâjâng

3

Lalampa'an!

Contona ca'-oca' dâlem aksara ghâjâng :

1. **ਆଆ** = sapa
2. **ମୟ** = rama
3. **ମମମମ** = tanana
4. **ମମମମ** = acaca
5. **ଆମମମ** = salana

Pakon 7.5

Tolès ngangghuy carakan Mađhurâ !

1. Salajâ = , ,
2. Apasa = , ,
3. Nyamana = , ,
4. Rakana = , ,
5. Jâkajâ = , ,

INDIKATOR:

4.7.2 Mengubah kata aksara ghâjâng ke dalam aksara latin

4

Lalampa'an!

Contona oca' aksara ghâjâng :

- **bhâbhâjâ** = **ଭବ୍ରଭବ୍ରଜା**
- **salakana** = **ଶଲକନା**
- **saghâna** = **ଶଗନା**
- **nata bhâta** = **ନତା ଭାତା**

Pakon 7.6

Salèn dâ' tolèsan latèn Mađhurâ!

1. **ମାତ୍ରା**

2. **ମାତ୍ରାଇନ୍ଦ୍ରା**

3. **ମାତ୍ରାମାତ୍ରା**

4. **ମାତ୍ରାଇନ୍ଦ୍ରା**

5. **ମାତ୍ରାମାତ୍ରାମାତ୍ରା**

INDIKATOR:

- 4.7.3 Menulis kalimat sederhana aksara ghâjâng ke dalam aksara latin

5

Lalampa'an!

Contona nolès okara aksara ghâjâng :

1. **ମାତ୍ରାମାତ୍ରାମାତ୍ରା = raka acaca sala**

2. *ଅନାନ୍ତାନା* = *ana nata tana*

3. *କରାନାପାୟ* = *karana paya*

Pakon 7.7

Salèn dâ' tolèsan latèn Madhurâ!

1. *ମିଳିବାଲା*

2. *ଚାଲିବାଲା*

3. *ମିଳିଦାଳା*

4. *ମିଳିମିଳା*

5. *ମିଳିବାଲାଲା*

Parlo èkaènga'è!

Bhâsa enjâ' iyâ	Bhâsa èngghi bhunten
Cèthak	Sèra
Mata	Soca
dâi	bâdhâna
colo'	lèsan
jhilâ	Èlat
bibir	lathèna

kopèng	karna
ghighi	bâjhâ
èlong	pangambhung
obu'	rambhut

Pakon 7.8

Bhâsa'aghi èngghi bhunten!

1. Matana èppa' mèra.
2. Salwa sakè' ghichi.
3. Elongnga Salim cè' loncongnga.
4. Obu'na alè' celleng tor lajhir.
5. Bhudin sakè' cèthak.

UJI KOMPETENSI SEMESTER GENAP

A. Jâwâb pètanya è bâbâ rèya kalabân mèlè jâwâbhân sè bhender !

1. Asal muasal carètana horop carakan Madhurâ dâri :
 - a. Legenda Hayam Wuruk
 - b. Legenda Aji Saka
 - c. Legenda Gajah Mada
 - d. Legenda Kè Moko
2. Bâdâ bârâmpa horop carakan Madhurâ?
 - a. 17
 - b. 18
 - c. 19
 - d. 20
3. Horop arèya **ମୀ** amonyè :
 - a. A
 - b. Na
 - c. Ca
 - d. Ka
4. Nata bhâta rajâ, tolèsan carakan Madhurâna :
 - a. **ମୁଣ୍ଡ ମୁଣ୍ଡ ମୁଣ୍ଡ**
 - b. **ମୁଣ୍ଡ ଲୁଣ୍ଡ ମୁଣ୍ଡ**
 - c. **ରୁଣ୍ଡ ମୁଣ୍ଡ ମୁଣ୍ଡ**
 - d. **ରୁଣ୍ଡ ମୁଣ୍ଡ ମୁଣ୍ଡ**

5. **QWQW LM LM** tolèsan latèn Madhurana :

- a. Arapa bâ'na
- b. Mara ka bâbâ
- c. Sapa nyamana
- d. Tanana rata

B. Jâwâb pètanya è bâbâ rèya !

1. Sebbhuttaghi horop carakan Madhurâ!
2. Jhâjhâl tolès bhângonna carakan Madhurâ!
3. Tolès dâ' carakan Mdhurâ : ghâjhâna mara apa?
4. Carèta'aghi polè legendana Aji Saka mènorot bhâsana bâ'na dhibi'!
5. Bhâsa'aghi èngghi bhunten! Obu'na emba la potè.

LATÈYAN ULANGAN AHÈR SEMESTER

A. PÈLÈ JÂWÂBHÂN SÈ PALÈNG BHENDER!

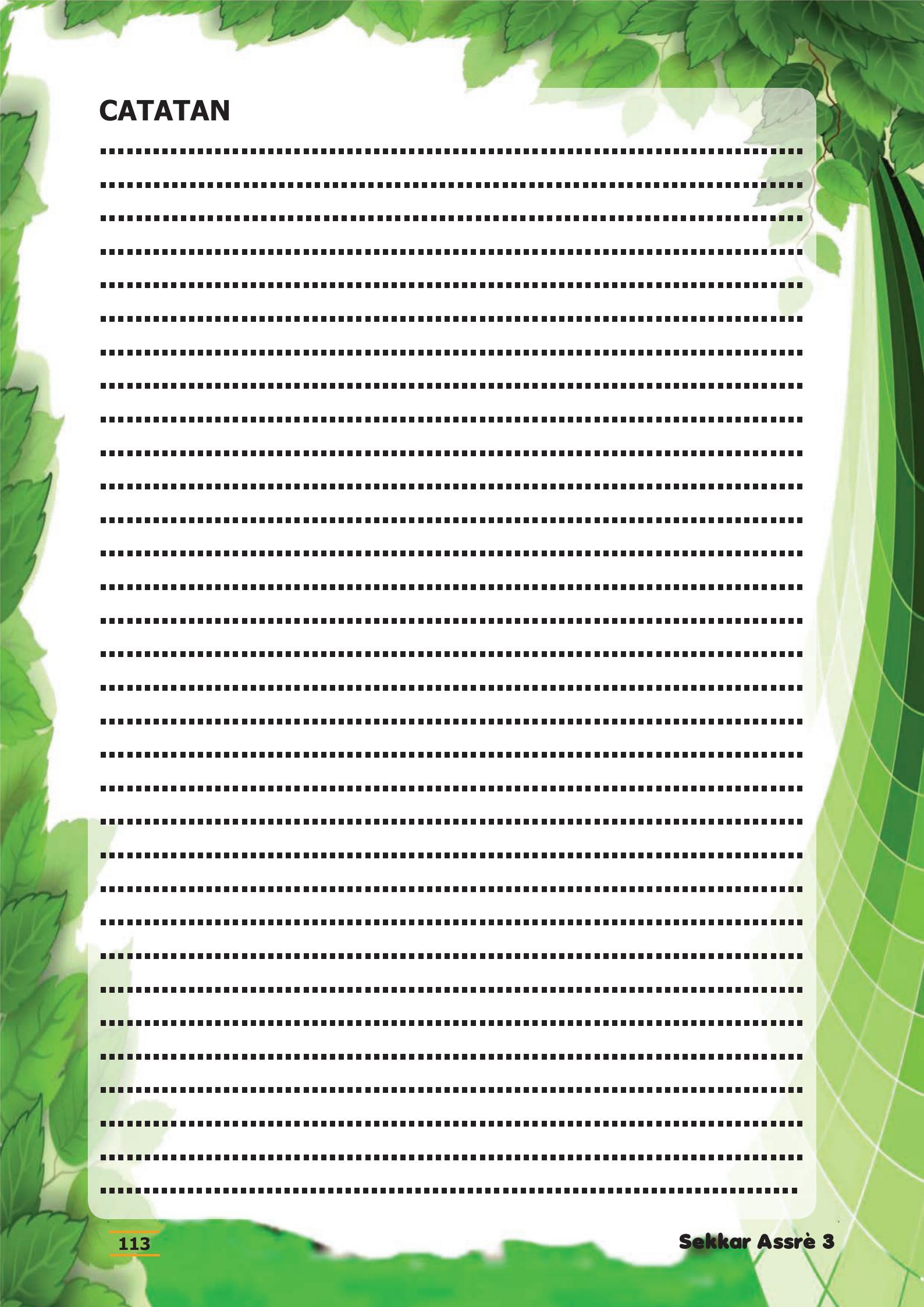
1. Jhâlâンna carèta, dâri carèta ghi' bhuru molaè sampè' carètana marè, ènyamaè :
 - a. Tokoh
 - b. Latar
 - c. Bâtek
 - d. Alur
2. Mon ngobu sapè, èkaparlo apana?
 - a. Tellor bân dhâghingnga
 - b. Tellorra
 - c. Dhâghingnga
 - d. Monyèna
3. Apa'an èssèna struktur teks laporan observasi ?
 - a. Pamokka'
 - b. Èssè
 - c. Panotop
 - d. Pamokka', èssèna, panotop.
4. Saellana dâteng dâri *rekreasi*, bâ'na kodhu aghâbây laporan, ènyamaè apa laporan jarèya ?
 - a. Laporan *pengamatan*
 - b. Laporan *perjalanan*
 - c. *Tekslaporanobservasi*
 - d. Laporan *panalèktèghân*
5. Mon maca teks laporan hasèl observasi, sowerana kodhu :
 - a. Paranyèng
 - b. Aèttha'
 - c. On-laon
 - d. Jhâ' asowara
6. Mon toron ojhân sabbhân arè, ènyamaè mosèm
 - a. Nemor
 - b. Panas
 - c. Nambhârâ'
 - d. Pađi

7. Tabhâligghâ mosèm nèmor, iyâ arèya
- a. Panas
 - b. Pađi
 - c. Nambhârâ'
 - d. Rendeng
8. Mon mosèm nèmor biyâsana bânnya' men-tamennan
- a. Junè
 - b. Kerrèng
 - c. Tombu
 - d. Matè
9. Dhinèng mosèm ojhân, biyâsana aèng ojhân è songay
- a. Bâ'â
 - b. Tasampet
 - c. Asat
 - d. Ngalowa
10. Mon mosèm nambhârâ', rèng tanè bânnya'
- a. Majâng
 - b. Arao
 - c. Manjhâ'
 - d. Adhâghâng

DAFTAR PUSTAKA

- Aminuddin. 1987. Pengantar Apresiasi Karya Sastra. Malang: FPBS IKIP Malang.
- Asmoro, Wirjo.1952. *Panyeddhâ'*, Jakarta: Kementerian PP&K RI
- Djojosuroto, K. 2004. Puisi: Pendekatan dan Pembelajaran. Jakarta: Nuansa.
- Eagleton, T. 2006. Teori Sastra Sebuah Pengantar Komprehensif. terjemahan Harfiah Widiawati dan Evi Setiarini, Yogyakarta , Bandung: Jalasutra.
- Efendi, S. 2002. Bimbingan Apresiasi Puisi. Jakarta: Bumi Aksara.
- <http://dwiajisapto.blogspot.com/2011/02/diksi-pilihan-kata.html>
 - <http://zindriasihihinati.blogspot.com/2013/05/diksi-atau-pilihan-kata.html>
- Kementrian Pendidikan dan Kebudayaan Badan Pengembangan dan Pembinaan Bahasa, 2012, Pedoman Umum Ejaan Bahasa Madura Yang Di sempurnakan. Edisi Revisi.
- Kementrian Pendidikan Nasional, 2011, Hasil Keputusan Konsinyasi Revisi EYD Bahasa Madura tahun 2013, Surabaya: Balai Bahasa Surabaya
- Lembaga Seni Budaya "La Asrè" 2005, kumpulan lagu-lagu Madura, Pamekasan Luxemburg, J.Van, dkk. 1992. Pengantar Ilmu Sastra. Jakarta: PT Gramedia.
- Moedani, 1948. *Tanoedhân* Jilid 1 – 4, Betawi, Welter Vreden
- Molen. S.Van Der, 1948, Ondar, jilid 1 – 2, Betawi, J.B. Wolters Groningen.
- Pradopo, R.D. 1990. Pengkajian Puisi Analisis Strata Norma dan Analisis Struktural dan Semiotik. Yogyakarta: Gajahmada University Press.
- RM, Yoyok DKK, 2007, Pendidikan Seni Budaya. Jakarta: Yudistira.
- Rosida, Lilik, 2007, *Gai' Bintang*. Sumenep: Dinas Pariwisata dan Kebudayaan Kabupaten Sumenep.
- Sastrodiwirjo, Oemar. 2008. *Tembhâng Macapat Madhurâ*. Surabaya: Karunia Sitomurang, B.P. 1983. Puisi Teori Apresiasi Bentuk dan Struktur. EndeFlores:
- Soedjito, Prof, Drs, 2002, Modul IND-A 08 Semantik Bahasa Indonesia. Jakarta: Departemen Pendidikan Nasional, Direktorat Jenderal Pendidikan Dasar dan Menengah, Direktorat Sekolah Lanjutan Tingkat Pertama.
- Tajib, Muh, 1986, Kumpulan Lagu-Lagu Madura 2. Pamekasan: -
- Tajib.M. 1986. *Malathe Sato'or*, Surabaya, Karunia.
- Tarigan, H.G. 1992. Dasar-dasar Kurikulum Bahasa. Bandung:Angkasa.
- Tim Pakem Maddhu. 2012. Pakem Maddhu (edisi 32). Surabaya : CV Karunia
- Tim Pakem Maddhu. 2012. *Pangajhârân Bhâsa Madhurâ Kembhâng Bhâbur 1* (edisi kedua). Jakarta Timur : Yudistira.
- Waluyo, H. J. 1987. Teori dan Apresiasi Puisi. Jakarta: Airlangga.
- Warsidi, Edi. 2009. Pengetahuan tentang Puisi. Bandung: Sarana Ilmu Pustaka.
- Wignjoamidarmo, Mas. 1909. Baboeroeghan Bettjeq. Batawi: Kandjeng Goevermen
- Wirjoasmoro, 1952, *Prama Sastra Madura*, bhâb Oca' sareng Okara, Kementrian Pendidikan Pengajaran dan Kebudayaan RI.
- Yayasan Pakem Maddu, 2008. Kamus Bahasa Madura-Madura-Indonesia, Surabaya, Karunia

CATATAN

Handwriting practice lines for notes.